

A Grands Magasins du
PRINTEMPS
tisztelettel tudatják, hogy képes fő tárgyjegyzékük, mely valamennyi téli újdonság sorozatát selyem, bársony, gyapjú s fantasie-kelmékben, stb. stb., valamint a legutolsó alkotások metszvényeit dísznyók-, jelmezek- és kész ruhákból, hölgyek és gyermekek számára, magában foglalja, — épen most jelent meg.
E csinos divat-album ingyen és bérmentve mindenkinek megküldetik, ki az iránt bérmentes levelet intéz a következő cím alatt:
Jules JALUZOT, Grands Magasins du Printemps
A karácsonyi és újvi cikkek különleges tárgyjegyzéke alatt van.

PARIS.

Seltersi víz
minden mesterséges adalék nélkül a régi és világhírű **nieder-seltersi ásványvíz-forrásból.**
Égvényes és sóavas savanyvíz. Sikerről használták a **tüdő és nyákhártya** idült bajai, az elnyálkásodás, esőkönyös köhögés, elhanyagolt mellhurut és lázas betegség ellen. Emeli és erősíti az emésztő szervek működését, közönyösíti a gyomorban lévő savanyúságot, elősegíti az altesti szervek működését s általában véve oly víz ez, mely nygis mint gyógyszer, nygis mint léletes ital az emberi testre és testi szervek szabályos és rendszeres működésére egyenlően jótékony hatást gyakorol.
Főraktár: **ÉDESKUTY L.** magy. kir. udvari ásványvíz-szállítónál Budapest, Erzsébet tér.

Ismeretes tény.
Rix Vilma, Bécs, Stadt, Adlerg. 12. sz. ház.
miserint a csoda-paszta Rix Vilma, orvos-ágygőz, Bécs, Stadt, Adlergasse 12. sz. ház s a széplő, majfolok, pat-tanókat, pörrenséket, borákat, himlőhelyet, ranczokat, vörös orrt és általán véve minden tisztalanságot az arcon vagy a testen mindenkorra nyom nélkül eltávolít, irásbeli leírás. Emellett: 1. szelg csoda-paszta használati utas tással 1 frt 50 kr.; mely összeget kifogás nélkül vissza adatik, ha a paszta nem lenne hatással — Szállítás utánvet melletti.
Rix Vilma, Bécs, Stadt, Adlerg. 12. sz. ház.

!!Majdnem ingyen!!
A nemrég megbukott nagy britannia-ézt gyár felszámolása folytán a következő 42 db. kiváon jele britannia-ézt tárgyat csupán 6 frt 75 krajczért, mint az előállítás költségei alig negyed részéért, adjuk, tehát majdnem ingyen és pedig: 6 db. kintő jó asztali kés, britannia-ézt nyéllel, valódi angol ézt-acszi pengével.
6 lezónomá v. villa, britannia-ézt egy d. rabból.
6 nehés britannia-ézt evőkanál
6 britannia-ézt kávékanál, legjobb min. ség
6 tömör britannia-ézt tejszűrő.
6 nehés britannia-ézt levesteszedő.
6 bri annia-ézt kényugtató.
6 angol Victoria-caéze, legfinomabban vésőve.
6 hatásos britannia-ézt asztali gyertyatartó.
6 britannia-ézt: szalon asztali esengettyű, ézt hangyal.
6 britannia-ézt tea-szűrő fogóval vagy tartóval.
6 b. Valamennyi 42 tárgy a legfinomabb britannia-éztből van készítve, a mely az egyetlen, a világon létező fémek közül, mely örökké fehéren marad, s a valódi éztől 30 évi használat után sem különbözhető meg, amiért kezeség is vállalatik. Czim és egyedül megrendelés hely a cs. k. osztrák-magyar tartományok részére: 5560
Főraktár az első angol britannia-ézt-gyárnak: **BLAU & KANN, Bécs, I. Elisabethstrasse, Nr. 6.** Szállítás postautánvét mellett pontosan. — Pótdíj az összes 42 db-ért, Ausztria Magyarország bármely helyére, 36 kr.

DUMAS SÁNDOR
ÉRDEKESB REGÉNYEI
potom áron!
„Gróf Monte-Christo” 12 kötet 7 frt 20 kr. helyett, csak 3 frt 60 kr.
„Margit királyné” 6 kötet 3 frt 60 kr. helyett, csak 1 frt 80 kr.
„Monsoreani hölgy” 8 kötet 4 frt 80 kr. helyett, csak 2 frt 40 kr.
„Negyvenötök” 8 kötet 4 frt 80 kr. helyett, csak 2 frt 40 kr.
„A három testőr” 6 kötet 3 frt 60 kr. helyett, csak 1 frt 80 kr.
„Husz év múlva” (A „Három testőr” folytatása) 8 kötet 4 frt 80 kr. helyett, csak 2 frt 40 kr.
„Bragelonne gróf” (A „Három testőr” vége) 18 kötet 10 frt 80 kr. helyett, csak 5 frt 40 kr.
Az egész gyűjtemény 66 kötet, 39 frt 60 kr. helyett csak 19 frt 80 kr. egyszerre megrendelve, bérmentve küldetik meg. A könyvek egész ép és új állapotban vannak, mire névze czégnél teljes felelősséget vállal. Kimerítő könyvjegyzékek — leszállított ár regényekről is — kívánatra ingyen és bérmentve. 5526
Budapest, Dobrowsky és Franke
IV. egyetem-utca 2. sz.) könyvkereskedése.

CHIOCOCA-LIKÖR
(Liquor Chioceae fortificans), legbiztosabb és legjobb **SZER** a gyöngyűt **férfi-erő** gyors és gyökeres **élnkítésére;**
fűszeres édes íz tekintetben a legfinomabb likörökkel felülmúlja; nem csak az iznek élnkítése, fokozása és erősítése, valamint az idegek és fesz-erejök erősítésére szolgál; hanem mint gyomort erősítő, étvágyt serkentő, az emésztést elősegítő erősítő szer is nemcsak élnkítő gyóghatással bír minden testi gyöngeségben szenvedőnél.
Ára egy eredeti üvegnek, pontos hat nyelvé, használati utasítással 3 frt. Csomagolási költség 20 kr.
Fő szállítási raktár: Chioffi D. C. gyógyszerháza „az Grangyal”-hoz: Bécsben, Währing, Herrngasse 26. (hová minden levélbeli megrendelés intézendő).
Fők-raktárnak: Bécsben Weis József, gyógyszerész, a szarvashegyi, I. Tuchlanban; Budapestben Török József gyógyszerháza. 5425

Sumatra-gyémántok.
E valóban pompás kövek rendkívül tiszta bírák, vízvezetőknek, csupán a próba által különbözethetők meg a valódiaktól. Szállításuk viteldíjmentesen gyűrtet, tonor double-aranyból, díjt 3, 4 frt; félárvalak, tonor double-aranyból, díjt 5, 6 frt; az összes díjmentes megküldése mellett. Gyűrtől a bőség megjelölendő.
Tömör arany-double mellgomb-kövekkel 3, 4 frt; és tonor arany-double óralanccal, legújabb jellegben, 3, 4, 5, 6 forintjával, szintén kaphatók. 5504/6
Ékszer-árak
gyári raktár: Bécs, Praterstrasse 16. sz., Bécs.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapestben (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárbanál kapható:
BORÁSZATI NAPTÁR
1880. szököévre.
Szerkeszti **VII-dik évfolyam. Dr. NYÁRI FERENCZ.** Ára füzve 80 kr.
TARTALOM: Naptári rész. — Bélyeg-illetékek. — Európai pénzmekek. — Európai államok bortermelése. — Magyarország borkivitele és behozatalának kimutatása. — Külföldi nevezetesebb piacokra hordóban küldött borokért fizetendő vámdíj és vitelbér kimutatása. — A hortözse szokásjogai. — Magyarország gazd. és különböző földművelési egyletek. — Bálint bácsi jóvendőlései. — Bálint bácsi tanácsai. — I. Természettudományi rész. — Az állatvilágból. — I. Emlősök (két ábrával). — II. Madarak (7 ábrával). — III. Hüllők (ábrával). — II. Szőlészeti rész. — Hogyan emelhetjük szőlőtermésünket (3 ábrával). — Mesterséges gyökeretetés (ábrával). — Redély- és szegély-művelés (5 ábrával). — Szőlőmetszés. — Ekelés (ábrával). — Párosítás. — Hogyan kell szőlőt ültetni. — III. Borászati rész. — Miként javítsuk silány musunkat. Fromm Antaltól. — Miként javítsuk borainkat. Fromm Antaltól. — Borsajtó (ábrával). — A borok töltötéséről. — IV. Kertészeti rész. — Miként övjük meg gyümölcsfáinkat a hernyóktól (ábrával). — Yám-gumók (ábrával). — Hogyan szedjük le gyümölcseinket. — Főzéléknek való féli tök (ábrával). — V. Mulattató rész. — Borkorsolyák. — Országos vásárok. — Kamatszámítás. — Hirdetmények.

Nemzeti nagy képes naptár
1880. szököévre.
Szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalommal.
Számos képpel.
Szerkeszti **XII. évfolyam. ÁLDOR IMRE.** Ára füzve 1 frt.
V. Károly bevonnása Antwerpenbe, nagy czimképpel. (Makart festménye után.)
TARTALMA: A felségek uralkodó ház. — Csillagászati és kortani jellegzése az 1880-ik évrnek. — Katholikus, protestans, görög, orosz és izraelita naptár-rész jegyzéklapokkal. — Bélyeg-illetékek. — Irodalmi rész: V. Károly (a czimképhez). — Az imádkozó hölgy (képpel). — A villámhárító. — Louis Lurine. — Norvégiai tájkép (képpel). — Magyarország anyagi viszonyai. — A szabadalvópárt vezére és törzskara (nyolcz képpel). — Szegeci emléklapok. — Szegeci Jókai Móról (kilenc képpel). — A király szava. Komócsy Józseftől. — A szegediekhez. Normand J. költeménye. — Vive la France! Vízhang a Szegecért tartott ünnepélyekre. — A népdalok hőse (képpel). — Vázlatok egy év történetéből (hat képpel). — Vegyesek (három képpel). — Magyarország czim-névtára (hivatalos adatok alapján). — Országos vásárok a magyar szt. korona birtokain. — Kamatszámítás. — Oselédbért, árendát mutató tábla. — Hirdetések.

A magyar nők házi naptára
1880-dik szököévre.
Szerkeszti **XII-dik évfolyam. BENICZKY IRMA.** Ára füzve 60 kr.
TARTALOM: Naptári rész. — Jegyzéklapok a háztartás számára. — „Nines időm.” Egy családanya naplójából. — Ne légy másé (képpel). — A hálószoza. — A koronamentők (képpel). — Az indiai sálók készítése (képpel). — A hidegvizgyógyászati napjainkban. — A lurayi csepőbarlang Amerikában (képpel). — A cucoj (amerikai fénybogár). — Az albanok (képpel). — A myrtus. — A khinai nőkről (képpel). — Hasznos tudnivalók. — Mulattató rész. — A gyorsított napló. (Elbeszélés). — A keresztmama nevenapján (képpel). — A repülő ember. (Rajz a magasabb régiókból). — Muszka tavasz (képpel). — Mit rejt a jóvendő? (képpel). — Hogyan győzzen a nők. (Beszélyke. Kapri B. M.-től). — A jégen (képpel). — Hu-ving-lin. (Khinai történet). — A ravasz Péter. (Humoreszk). — Hajvásár. — Apróságok. — Országos vásárok. — Kamatszámítás. — Oselédbért, árendát mutató tábla. — Hirdetések.
EMLEKBESZÉDEK.
Ira **GYULAI PÁL.**
TARTALMA: Kasinczy Ferencz. — Pákh Albert. — Br. Eötvös József. — Toldy Ferencz. — Kriza János. — Szilgietei Ede. — Br. Kemény Zsigmond. — Gr. Széchenyi utolsó éve. — Br. Jósika Miklós. — Mészáros Lázár. — Kossuth levele Deák halálakor. — A „Vasárnapi Ujság” huszonötödik évfordulóján. Ára füzve 2 forint.

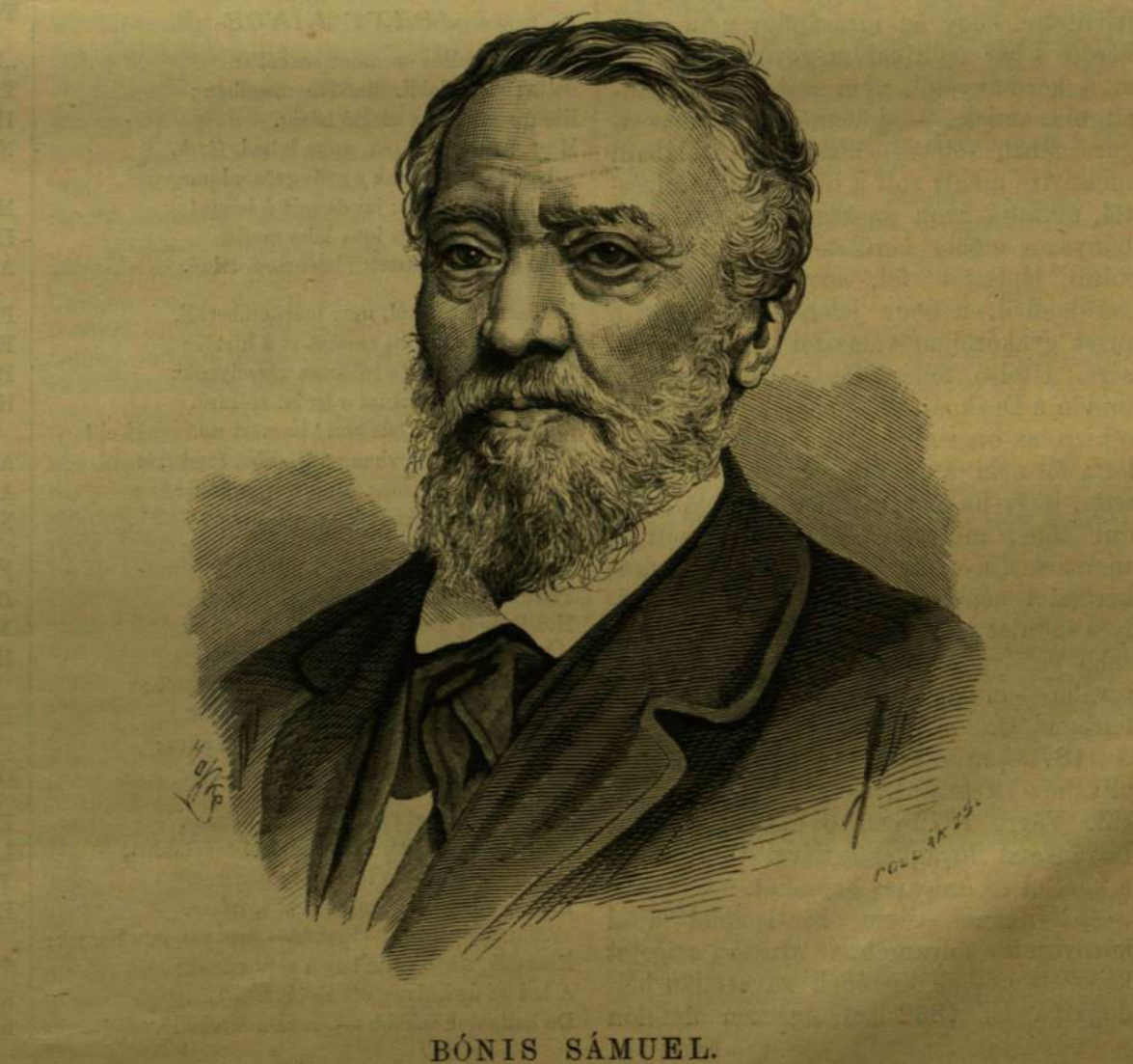
Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI ÚJDONSÁGOK** egyévtől: egész évre — 12 frt félévre — — 6 * Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG:** / egész évre — 8 frt félévre — — 4 * Csupán a **POLITIKAI ÚJDONSÁGOK:** / egész évre — 6 frt félévre — — 3 *

48-dik szám. 1879. **BUDAPEST, NOVEMBER 30.** **XXVI. évfolyam.**

BÓNIS SÁMUEL.
(1810—1879.)
KÖZLETÜNK veteránjainak, az egykori szabadalvú gárdának, egyre gyűrűlő soraiból a legérdemesebbek egyike dől ki ismét. Bónis Sámuel, a pozsonyi országgyűlések s az 1848-ki események egyik feltűnő alakja, az alkotmány helyreállításának egyik derék munkása, utóbb a m. kir. kuria legfőbb ítélőszéki osztályának tanácselnöke, f. évi november hó 22-én jobb létre szenderült. Temetése 24-én nagy részvét mellett ment végbe, kifejezésül a köztisztletnek és szeretetnek, melyben életében részesült s mely koporsóját koszorúkkal halmozta el.

Bónis e köztisztletet és szeretetet teljes mértékben meg is érdemelte. Igaz magyar typos, a férfiaság, jellem, őszinteség és szivnemeség mintaképe volt. A politikában elvhűség és bátorság, bírói pályáján beható ész és rendíthetetlen igazságszeretet, mint embert szívjóóság jellemezte.

Fölöslegesnek tartjuk élete részletes rajzát adni ez alkalommal; lapunk olvasói azt ismerik már; * elég lesz most annak csak főbb és jellemző vonásait megújtanunk.
Régi nemesi családból származva (született 1810 szept. 30-án), egyetemess iránykiképzést nyert s a reformátusok sárospataki főiskolájában bölcsészeti tanfolyamot, Bécsben műegyetemi előadásokat s ismét Sárospatakon a nagyhirű Kövy Sándor alatt jogot hallgatott, a miután — az akkori szokás szerint, — joggyakorlatra (patvariára) ment Komáromy Istvánhoz, Abaujmegye derék alispánjához. Élete ez időszakát legkedvesebb emlékei közé sorozta mindvégig. Ekkor kötött benső barátságot a később jeles történetnyomozó tudóssá fejlett lelkes Jászay Pállal; s a már öreg, de még fiatallelkű Kazinczy Ferencz körébe jutva, érezte befolyásának nemesítő hatását hazafias lelkületére. Ügyvédi vizsgálatát Somssich Pállal és gróf Teleki Lászlóval egy napon tette le, kitüntetéssel mind a hárman. Ezzel a

* Közölte volt a „Vasárnapi Ujság” 1867. évi 15. számában.

miniszteriumába. A kormány és országgyűlés Debreczenbe költözésekor Kossuth, mint a honvédelmi bizottság elnöke, Bónist bizta meg a korona Debreczenbe szállításával. Az április 14-ke után alakult kormányban, Vukovics igazságügyminiszter mellett államtitkári tiszteletet vállalt. A hadjárat alatt Szabolcsban, majd Görgey mellett volt kormánybiztos. A világosi fegyverletétel után egy ideig az országban bujdosott; de megtudva, hogy házi gazdája, a kinél rejtőzött, veszélynek van kitéve e miatt, önként följelentette magát. Két évig sinlődött Pesten az újépületben, hol az időben annyi nemes hazafi szenvedett. Végre megkapta ítéletét, mely halálra szólott, de kegyelem útján tíz évi nehéz várfogságra enyhített. Hét évi súlyos börtön után nyert végkép kegyelmet s térhetett vissza családjá körébe.

A viszonyok jobbra fordultával ismét a közügyek terén találjuk Bónist. Előbbi választó-kerületét, a tisztelőket, képviselte mind az 1861-ki országgyűlésen, hol a határozati párthoz csatlakozott, mind az 1865- és 1869-kin, hol Ghyeczyl és Tiszával s Nyáry Pállal az ellenzék törzskirája képezte, de egyszersmind annak legmérsékeltebb árnyalatát is képviselte. Rendesen csak a főbb kérdésekben, vagy a napi rendezésről; frázisok nélkül, de mindig határozottan, röviden és világosan s többnyire döntőleg. Azok közé tartozott, kiktől az ellenfél sem tagadhatja meg becsülését s rokonszenvét; jelszen Deák, kivel most különböző táborban küzdött, régi barátságát csorbítatlanul megtartotta irányában s nem egyszer kérte ki véleményét. E minden pártnézetten felül álló tisztelet és bizalom jele volt az is, hogy az 1869-ki országgyűlés első szakában, az akkori igazságügyi miniszter Horváth Boldizsár, az ellenzéki balközéphez tartozó Bónist a kir. kuria semmitőszéki osztályához közbíróknak hívta meg. Bónis, mielőtt a neki kínált díszes állást elfogadta volna, megkérdezte pártját. Ez pedig kijelentette, hogy az igazságügy nem pártkérdés s bár politikai meggyőződése eltér a kormányétól, nem szabad visszautasítania ennek — jellemében s igazságosságában vetett — bizalmát. Általában, mennyire mentt volt a hiúságtól és önzéstől, mutatja azon szokása is, hogy valahányszor előbbi kerületében képviselőjelöltül léptették föl, azonnal eltávozott kerületéből, nehogy jelenléte által nyomást gyakoroljon választói meggyőződésére. Utolsó fölléptetése alkalmával is, midőn a Deákpárt ellene is jelöltet állított, e hirre az országból tizenegy kerület ajánlotta föl neki a jelöltséget; de ő kijelentette, hogy ha azon kerület bizalma elfordul tőle, melyben bölcsője ringott s melynek ifju- és férfikorát szentelte, ő más kerületet képviselni nem akar. A személyes indulat talán senkire sem volt kevesebb befolyással, mint ő rá. Egy óránál tovább — mondá többször — senkire sem haragudott.

1870-ben a kuria semmitőszéki osztályához tétetett át, és pedig tanácselnökül. Végre 1872-ben ő felsége a Szent Istvánrend lovagkeresztjével tüntette ki a közélet ez érdemes bajnokát.

Nyilvános élete köztisztelet által környezett folyamában viruló szívetet képezett családi életének zavartalan boldogsága is. 1832-ben, egészen fiatalon lépett házasságra Darvas Erzsébettel, Abaujmegye egyik legelső családjának lelkes és szép leányával, ki közel negyvenéves évig tartó házasságuk folyamában mindig hű társa, küzdelmei, szenvedései s örömei részese volt. Midőn a forradalom után bujdosnia kelle, a hű nő vele bujdosott, vele rejtegett s jelen volt, midőn magát följelentette. A börtönben ő enyhítette — ha hozzá bemennie a szigorú katonai hatóság egy-egy rövid perczre megengedé, — súlyos szenvedéseit. Egyetlen fiók, Sámuel, most Szabolcsmegye szolgabírája, tizenegy unokával ajándékozta meg őket; egyik leányuk Korányi tanár neje; a másik Korányi Adolf ügyvédé. A szép és népes családi kör tisztelettel és bizalommal sereglett agg patriarkhája körül, ki nekifőbb örömei telg gyermekei és unokái ragaszkodásában.

Bónis Sámuel közel két év óta szív-bajban szenvedett s ez idő óta ismételtelen akadályozva volt tanácselnöki teendői teljesítésében is. Tavaly a dunaparti kioszkban elájult, s ekkor az a hir kelt szárnyra, hogy szélhűdés érte. Hasonló aggasztó tünetek több ízben ismétlődtek. Neje és családjá önfeláldozó ápolásának s veje dr. Korányi tanár orvosi fáradozásainak sikerült ugyan enyhíteni szenvedéseit, de győkeres javulást, már koránál fogva sem idézhettek elő a beteg állapotában. Közlelebről a miniszteri tanácsban is tárgyalatott az érdemes férfinak egész fizetésel leendő nyugdíjaztatása. Azt azonban már nem érthette meg.

Temetése napján a képviselőház a szokottnál korábban függesztette fel ülését. A kormány s a törvényhozás tagjai nagy számmal vettek részt végtiszteletén, mely egy nemes szív s ősz magyar jellem porait az egész haza áldásával kísérte sírjába.

Igy Bence magából kisérdélen, Hogy valaki Toldit szereti kegyetlen, Valaki, de még ki! nem akármilyen lány: Kisasszony, az is fő: boszka királyi lánya! Toldi riadtában majd holt-levelet lett: Tudta Piroskát, hogy lakik Őrszi mellett; Nem volt vele másik? kérdezte szorongva: „Volt; az, ki megesküdt, minap a templomba!”

S nem nézve haragját fürgeteges éjnek, Marezangló, iszonyú, de gyönyörűséges, Repeső, örvendő, bánatos és bánó, Felelő és kérdő, viszont szemrehányó; Tilos, ámbar büszke egy isteni jogra, Kárhozat! üdvösség! mennyre, sötét pokla, Kétségbe-esés, hol odavész test, lélek: Az az egy pillantás ezt érzeti vélek!

Elmult valahára, az az egy pillantás: Észre se' vón semmit a kenyeres-pajtás, Kinek a boldogság mind nyelvre tödül, Se hallva se látva sok fecsegő szótul. Volt idejök lassan maguk' összeszedni, Lassan a beszédnek maguk' elegyedni: „Így, az idő, termés” — „úgy, a lovak, harcok —” A mi belül forrong, elföldheti arczok.

Étel-ital közben Miklós szíve zsendül Vérmes egészségtől, bortul, szerelemtől; Iszik az új párt, hogy ihassék érte: Nem bánja, ha Lórincz oda van is értve. S mikor a szép asszony, poharát elvéve, Márt nevető rózsát aranyos fényébe: Megfelelé szinte hosszú örök búját, Élvezi mit a percz öntudatlanul ád.

Asztal utóján már kedvökre lakoznak; S im, erdei süldőt, büszke vadat hoznak, Mint eleven, nyújtó deszkára hasalva, Bőre piros páncél, szájában egy alma. Tar nekigyürkőzött a gazdai késsel, Esett neki visszán szelnie bal kézzel: „Addsa!” kiált Toldi, s elkapta nevetve Elereszté Lórincz, sanda szemet vetve.

Akkor — nem tudom én mely esintalan ördög, A kis bor-e, melyben ajaka megfordított, Vagy az érzés, a már eltemetett, régi, Sígta Piroskának, hogy ezt mondja neki: „Édes uram, mért is tetteti kegyelmed, Kiméli a jobbot a bal keze mellett? Tudom én, jól láttam, mire képes jobbja: Hát a viadalkor, az utolsó kopja? . . .”

Lobbot veté Lórincz nagy-hirtelen erre, Képe vörösebb lett mint a malac bőre, Bal keze megdőlőül akarajta ellen S visszacsapá a szót, az eredő helyen. Vért — a mitől ajka majd szinte kicsattan, Vért foga a nőnek serkeszte legottan; Rámered egy perczig sáppadt meredéssel — S nézi vadul Lórincz Toldit a nagy késsel.

De hamar — mint döbbsent őze vadon tájnak, Iszonyát felfogván az ijesztő tárgynak, Visszagurul mintegy teste körül, s száguld, Túske, bozót, sírfi neki jó országút — Iramodék Lórincz egy közel ajtóba, Mely sehová sem visz, csak a benyilóba, Honnan egyeb út-mód sinosen meneküdni: Ablakon útczára kelle magát vetni.

S mint szeme a prédán megáll fenevadnak, Vesztéget egy kisse, ezimpái dagadnak; De futni ha látja, önkénytelen üldi: Csörtet amaz után rettenetes Toldi. Eléje Piroskát könyörögve lebben, Esdekel uráért szép neje legszebben, Kezére omolva, mely fekete szemmel Nézi rá föl, ijedten, kérve, szerelemmel,

„Ne hijj te magadhoz, ne, se ma, se máskor: Tudod-e mit mondat nekem a vívások? Ha te roszul bannál — mitül isten őrizz! — Ne hijj te magadhoz soha engem, Lórincz!” De amaz dicsekszik a bizonyítvány hűvel, Mily boldogan élnek szép ifju nejjével; Lássá, tapasztalja: lehet-e már szebben? — Ámbár hazudott is Lórincz, nem is, ebben.

Piroskát sokat tón — majdnem lehetlent, Elyomni szerelmét, az első egyetlen; Büszkébb vala, mintsem túrnie olyan dolgot. Hogy a világ előtt ne legyen ő boldog; Az eskü is immár neki erős gyámol, Az a reménység is mire apja számol; A vérnek is abban lehet egy kis része: Nem epe a mézes hetek ifju méze.

És ha talán Toldit soha meg ne lássa: Beállhat idővel szíve gyógyulása; Marad ugyan sebhely: megérzi halálát, Ha az időjárás komorabbra válik. — Szó nélkül a bajnok búcsút vesz azonban, Haza érve, Pejkót nyergelteti nyomban; Estig az érez zablát marja szegény pára: Ó óiba megy akkor; Toldi — lakomára.

Egyszer, csak ez egyszer — de mit ér, mit használ Látni Piroskáját — jaj! nem övé az már; Tőle hideg búcsút — azt sinos joga venni; Egy néma sohajtást — jobb oda se menni. Hátha szilaj vére — de galamb lesz, bárány; Vájljon meg örökre — meg, ez egy percz árán; Keserűbb lesz akkor — legyen! azt szomjúzza; — Így habozott a hős: de az örvény húza.

„Toldi látogatása Piroskánál.”

„TOLDI SZERELME” V-ik ÉNEKÉBŐL. ARANY JÁNOS-tól.

Őszi levélhullás szomorú szakában Ballag haza Toldi, tűnődve magában; Kiölé a rablót az utolsó házig, Most, boszujá hűltén, szíve lohad, fázik. Levele eszárának s gyönyörűs adományá Terheli a tarsolyt: jaj de mit ő bánja! Szemeit csigesszi lóva lába mellé, Mintha sok elvesztett idejét nem lené.

Kérdezni madártól, nem meri embertől, Reszket is a hirtér, reszket is a hirtől; Ki lánca-szegezve rohanna veszélynek: Félve halad szemkőzt a budai szélnek. Ne beszéld ki, bús szél! haraszt ne susogd el! Bérczi magas visszhang áll elibe, fogd fel! Ne hallja korán meg, a mi úgy is késő: Mily messze szakadtak, az a leány és ő!

Budára beérvén, kerülé az udvart; Félre-zugon fekvő kiesi házához tart, Hol Bence uratlan henyeségben várja S kis varga kapusnak czinczog cizterája. Toldi se' kérd sem hall újságot ezeztől; Bár köhögős Bence csupa jó hírektől, De minthogy urával szóba se' mert állni: Aranyait kezdé ravaszul számlálni.

Toldi csak elnézte neki nyogor-kétszer, Végre nem állhatja: „Nosza, hol tevéd szert, Te semmirekellő, e tőmérék pénzre?” Bence odanyújtá, hogy emelje, nézze. „Jaj, nagy uram!” — mondá — sora van mindennek: Keresték, nagy uram! az a sora ennek; A hol az úr kedves, ott ebe is kellő . . . De hallgatok inkább — én semmirekellő.”

Piroska szívét is szaporán döbbsenték Ura dicsekvési: ki a mai vendég; Vére-hagyott ajkát emelé tiltóra: De a beszéd elhal, nem veheti szóra. Egész nap az Isten mind csak azon kérte, Hogy Toldi ne jőjön (hisz' úgy sem ígérte): S egész nap a szívét mind csak azon kapta, Hogy, ha felé sem jön, megreped miatta

Az az egy pillantás, amaz első édes, Segély-kiáltásra nem nyit zajos ajkat, Felelő és kérdő, viszont szemrehányó; Tilos, ámbar büszke egy isteni jogra, Kárhozat! üdvösség! mennyre, sötét pokla, Kétségbe-esés, hol odavész test, lélek: Az az egy pillantás ezt érzeti vélek!

Elmult valahára, az az egy pillantás: Észre se' vón semmit a kenyeres-pajtás, Kinek a boldogság mind nyelvre tödül, Se hallva se látva sok fecsegő szótul. Volt idejök lassan maguk' összeszedni, Lassan a beszédnek maguk' elegyedni: „Így, az idő, termés” — „úgy, a lovak, harcok —” A mi belül forrong, elföldheti arczok.

Étel-ital közben Miklós szíve zsendül Vérmes egészségtől, bortul, szerelemtől; Iszik az új párt, hogy ihassék érte: Nem bánja, ha Lórincz oda van is értve. S mikor a szép asszony, poharát elvéve, Márt nevető rózsát aranyos fényébe: Megfelelé szinte hosszú örök búját, Élvezi mit a percz öntudatlanul ád.

Asztal utóján már kedvökre lakoznak; S im, erdei süldőt, büszke vadat hoznak, Mint eleven, nyújtó deszkára hasalva, Bőre piros páncél, szájában egy alma. Tar nekigyürkőzött a gazdai késsel, Esett neki visszán szelnie bal kézzel: „Addsa!” kiált Toldi, s elkapta nevetve Elereszté Lórincz, sanda szemet vetve.

Akkor — nem tudom én mely esintalan ördög, A kis bor-e, melyben ajaka megfordított, Vagy az érzés, a már eltemetett, régi, Sígta Piroskának, hogy ezt mondja neki: „Édes uram, mért is tetteti kegyelmed, Kiméli a jobbot a bal keze mellett? Tudom én, jól láttam, mire képes jobbja: Hát a viadalkor, az utolsó kopja? . . .”

Lobbot veté Lórincz nagy-hirtelen erre, Képe vörösebb lett mint a malac bőre, Bal keze megdőlőül akarajta ellen S visszacsapá a szót, az eredő helyen. Vért — a mitől ajka majd szinte kicsattan, Vért foga a nőnek serkeszte legottan; Rámered egy perczig sáppadt meredéssel — S nézi vadul Lórincz Toldit a nagy késsel.

De hamar — mint döbbsent őze vadon tájnak, Iszonyát felfogván az ijesztő tárgynak, Visszagurul mintegy teste körül, s száguld, Túske, bozót, sírfi neki jó országút — Iramodék Lórincz egy közel ajtóba, Mely sehová sem visz, csak a benyilóba, Honnan egyeb út-mód sinosen meneküdni: Ablakon útczára kelle magát vetni.

S mint szeme a prédán megáll fenevadnak, Vesztéget egy kisse, ezimpái dagadnak; De futni ha látja, önkénytelen üldi: Csörtet amaz után rettenetes Toldi. Eléje Piroskát könyörögve lebben, Esdekel uráért szép neje legszebben, Kezére omolva, mely fekete szemmel Nézi rá föl, ijedten, kérve, szerelemmel,

„Látja olen Miklós a szép szelid arczot: Haragja szívéből nyomon elviharzott, S mint fekete felleg a lemenő naptól, Egyszerre pirossá hajnalodék attól. Kébeléhez vonja rejtőzörczáját, Szoritja, öleli tilos mennyországot, S lehajolván sírfi, önfelédett csókra, Közben susogását így tördeli szókra:

„Jer!” — hével, erővel zúditja lehelle: „Jer velem — elvizelek — paripám nyergelve — Oda hol még szellő — nap fénye se' lejlen — Megvédek egy ország — mind a világ ellen!” Piroka e szónál vette magát észre, Mint gyöngye bogár, mely keveredett mézbe; Kibontakozott és rebegi esdőleg: „Beesületét véd meg, oh lovag egy nőnek!”

Ott remeg a szép nő, — nem üvölt, nem jajgat, Segély-kiáltásra nem nyit zajos ajkat, Reszket, halovány mint a lilium szirma: Jól érzi, hogy ellent állani nem bírna. Ám Toldin erőt vesz keserű józanság, Az előtte verő nemes ártatlanság, Ki lovacnak hívja . . . mintegy maga ellen! Beesületének hogy védelmire keljen.

Most látja először — igazán most tűne A bajnok elé rút, rettenetes búne, Mire csak gondolni borzalom, utálság: Egy szerető szívét hogy tört meg az álság. Törjek hát! . . . riad — az óvé is törjek: Élve, pokol minden kínjai gyötörjék! Nagy keserű bús leve búcsuzása, S ment, hogy soha többé Piroskát ne lássa.

Magyar kertészet két századdal ezelőtt.

A multak kutatói eddig többnyire a politikai történelmi adatok gazdag tárházát keresték föl. Egy-egy fölfedezett okiratot a tudósok örömmel üdvözöltek, összegyűjték, kiadták a porlepte, bemohosodott, elsárgult leveleket, s a saját megmenté azokat a végenyészettől. Ez okmányok segítségével aztán bepillanthatunk a mult századok politikai életébe; megismerkedhetünk a nagyobb fontosságú eseményekkel, a korszellemmel, erkölcsi elvekkel, egyes szokásokkal stb. Azonban keveset olvashattunk még idáig a mult századok népeinek mindennapi közönséges életéről. Az u. n. gyakorlati térségek ismeretlenebb. Aránylag kevés, a mit pl. a régiek gazdasági különösen kertészeti állapotáról tudunk, nemcsak az adatok hézagossága miatt, de főleg azért is, mert erre nem fektettek történetbúváraink valami nagy súlyt. Én a mult napokban Debreczenben járván, Simonffy Imre polgármester ur szíveségéből egy érdekes régiséget szemlélhettem meg. A kertészeti egyeslet könyvtárában egy kétszázötvenéves kertészeti művet. Megvan-e több helyen e kétszázados munka, nem tudom; de legyen bár meg egyes könyvtárakban, hiszem, hogy nem czéltalan földatrat vállalkoztam, midőn elhatároztam, miszerint e ritkaságot lapunk olvasóival közelebbről megismertessem.

1662-ben Zombori Lippay György volt az esztergomi érsek, kinek Pozsonyban terjedelmes birtokát, szép virágos és gyönyörű kertjét testvére Lippay János jezsuita gondozta. Ez a Lippay János a maga idejében a mezőgazdaság és kertészet terén igazi tudományosan képezett szakember lehetett; a mi pedig magyarságát illeti, az első irodalmi férfiak közé tartozhatott, úgy hogy négy kötetre menő munkája nemcsak mint gyakorlati irányadó utasítás, de mint nyelvemlék is figyelmet érdemel. Első munkája, mely 1662-ben jelent meg, Nagy-Szombatban került ki sajtó alól „Akadémiai böltyükkel Schneckerius Menyhart Venczellő által”. A mű teljes czime: „Calendrium Oeconomicum perpetuum (gazdasági örök naptár) azaz Esztergomi Érsek urunk 6 Nagyságának Posoni gondviselőjének majorsáru irt laistroma, minden esztendőre, kiből minden majorgazda hóru hóra egész esztendő által mit munkálottasson az Majorság körül, megtudhatja.”

Melegen irt ajánlólevelének néhány sora csakugyan megérdemli, hogy megemlítsük: „Én is azért a kertről és Majorságokról elmémnek, kised gyümölcsöskéjével máshova nem térhettem, hanem Nagyságod méltóság sugár-szárnya alá, a hol e könyveském napot mind venne s mind látta, tudva lévén nálam, hogy Nagyságodnak is tulajdona az, a mi az Napnak: hogy nemcsak a földnek gyomrában aranyat, ezüstöt,

a tengerbe gyöngyöket nemzen: hanem a földnek csekély páráskáit is fölemelje és a szemfent kerülő porocskákat is láthatóvá tegye. Ugy ennek a Kalendáriumnak is akkor leszen bősünye és teketéti, fényessége és haszna, a mikor az Nagyságod fejedelmi neve szolgál reá”. Aztán, mielőtt tárgyára térne át, a kegyes olvasóhoz is van szava, mentetve magát, hogy mi buzdította őt a siralmas viszonyok között is arra, hogy a gazdaszat s kertészet emelésére fogjon tollat. „Noha talám csudálkoznak sokan, hogy mostani időben olyan Kalendáriummak merek a Nemes Magyar Nemzet eleiben járulni: Kiben a gazdaságnak munkájára, kerti virágoknak, veteményeknek, bajmoldására, szántásnak, vetésnek foglalatosságára indítanám, és kézen vezérelném ötlet . . . most az szántóvasakból kardokat csinálnak és a kaszkából dardakat. Hadgya el inkább ki-ki mind az ekesszavát és nyulyon az kardnak markolattyához; nem láttyuk e minden-nap és fülünk halltyuk, hogy a megdühödött Papány ellenség, fejünk felett forgatya eles fegyverét. Országunkat porrá, hamvá teszi, lakosit pedig kit kegyetlenül levág, kit iszonyu rabságban viszen? Azért a bölcs mondása szerént siralomban az ének alkalmatlan beszéd, holott a Majorság és az ahoz tartozandó munka nem fegyver-csattagást, se puska-rofogást kíván, hanem békéséges üdőt. De ha mélyebben megfontoltyuk a dolgot, föl-találtyuk, hogy mostani időre való az Gazdasághoz tartozandó tudomány. Mert a minthogy nem akkor szokták a szablyát ékesíteni és a puskát tisztogatni, mikor az ellenség szemünk előtt forog, hanem békéségnék idején köll a hadhoz készülnünk, ha azt akarjuk, hogy ellenségünkön győzedelmet vehessünk. Ugy minékünk is, mikor országunk megromlott: akkor köll a Gazdaságot megtanulnunk, hogy aztán rendesebben építhessünk, módosabban elvadult kerteinket csinósinhassuk, barmainkat szaporíthassuk és mindenféle majorságbeli állatokat szörözthessünk és nevelhessünk. Mert noha téjjel mézzel folyó Országunknak mondtyuk is a mi szegény hazánkat, de ha ahoz kezünk szenytyét nem kennyük, ábrázatunk veritékével nem sirozzuk: kevés üdö mulva annyi bogácskóró növi el, annyi bojtortján fogja be, hogy telet-szaka annyi kórót talál az ember, kivel ha más fája nem is volt, elég kemenézét fűthetné.”

Megemlíti, hogy ő régből szerzők adatait és saját tapasztalatait foglalta egybe „hazája iránti szeretetből”, mert még magyar nyelven ilyen munka nem létezett. Majd egy pillantást vetve a magyarországi siralmas gazdasági viszonyokra, így sóhajtl föl vigasztalólvá: „Noha ilyen romlott állapottyában is nem kívánna a szegény Magyar, a ki igaz Magyar vérből származott, más dicseretes és nemzeti országokat. Ámbár fen-béjazna a Spanyor Spanyor-Országban, dicsekednik a Francia Franciaiban, kalmárkodnik az Olasz Olaszországban, kereskednik a Német Németországban és kiki mind maga országában uralkodnik. Nem kívánna az Magyar a Spanyor se francia bort, se malosát se vin' d'Alicante, se vin di Canaea, csak jó kanna tokai, mádi, tarczali, tállyai, zombori, liszkai, soproni, sz.-györgyi bort kaphatna. Dicsekednik Olaszország az ó Lacrimájában, csak könyvezhetné a Magyar a jó asszú szőlő borában és jut-hatna a Régi Hazájához s abban bekével lakhatnék.”

Igy ömleg s ábrándozik a jó barát, mig aztán egyenkint fölveszi a hónapokat s a hónapok mindegyik napjára ellátja a gazdát utasításokkal. Nagyon természetes, hogy ez utasítások közül nagyon sok magán viseli a kor jellegét. Így p. o. január 1-ő napjára ezt jósálja a többek között: „Ha a nap tisztán és világosan fényeskezime: „Calendrium Oeconomicum perpetuum (gazdasági örök naptár) azaz Esztergomi Érsek urunk 6 Nagyságának Posoni gondviselőjének majorsáru irt laistroma, minden esztendőre, kiből minden majorgazda hóru hóra egész esztendő által mit munkálottasson az Majorság körül, megtudhatja.”

sodik hetében az ifjú legényeknek és leányoknak, az harmadik hetében az férfiaknak és asszonyoknak, negyedik hetében vén embereknek használ. De mind reggel, mint napkelet előtt tiszta üdöben kellene őket szedni.

Az időjárás nehéz tudományára is kiterjeszkedvén, ezt írja: „Aminemű üdö lézen üszögös sz. Péter nap előtt való étszakán, olyan lézen azután negyvennapig, és ha Sz.-Péter estin-való étszakán meg nem fagy, azután ne fély a fagyul. Hasonlóképen történik Sz. Mátás napján és estin“. Ha a kakuk előbb szól, minek előtte a szőlvényige kifakad, jó esztendőnek jele és sok bornak. Május hóval sehogysem rokonszenvez, ha ilyenkor gyakran mennydörög, mert ez sovány esztendőt jelent. A deákokat pedig utasítja, hogy „ebben az hónapban vonnyanak a ludakból írnia való pennákat. Ebben az hónapban Pünköszt után a feske-fiakbul, minelölte kirepülnek a fészekből és az földet érzék, ki köll venni az követ, a ki bennök terem, egyik vörös, másik fehér; igen jó az szemfájás ellen és ha mi esik az ember szemében, azt ki vonzza, ha belé bocsátták.“ Arról azonban egy szó említést sem tesz, ha vajjon ő tisztelendősége látta-e avagy használta-e ezen köveket? A május hóban fogott kakukot tollastul együtt porrá kell törni; ez a legjobb szer mindenféle hideglelés ellen.

Megjegyzendő, hogy a tudós páter ez orvosi tanácsokat mind csak közbeszúrva emlegeti a gazdasági utasítások mellett. Alig van olyan gabona, vetemény vagy fa, melynek termeléséről, vetéséről illetőleg ültetéséről biztos értesülést ne nyerhetnénk tőle. A hernyók ellen nemcsak ajánlja, hogy „a fa tökéjét szurokkal avagy szekerénőcsével kend meg, legjobb, ha a selyemszalat fa-olajba mártod és aval kötőd által, de ennyibány-szor tselekegyed.“ Julius hóban figyelmezteti a gazdát, hogy a malacokat: „az uy len“ közé ne bocsássák, mert esznek belőle és bizonyosan „meghalnak tőle“. Jaj neked, ha Sz.-Iván nap előtt bagoly-fiakat találsz, mert savanyu borra számíthat. A szélre is kiterjeszti figyelmét a tudós szerző s a mi a mai tudós világnak nem sikerült, azt ő igen elmésen fejti meg. „A szélre is rá vigyázzunk. Sz. Mihály-napján reggel hat óráig fogva este hat óráig tulajdonitván rendszerint minden órát minden hónapnak, esztendő által és valami némű szil fűj azon órában, olyan szél fűj az tulajdonított hónapban is; ugymint reggel hat óráig fogva hétig tulajdonítottak Januariusnak, hét óráig fogva nyolczig Februariusnak és így rendel.“

„Szükség a gazdának tudni, ha hosszú avagy rövid tél lézen; mert ha eszébe veszi, hogy hosszú tél lézen: bővebben köll az magot vetni, mivel az hosszú tében sok kivész a földből, ha rövid, ritkábban. Ezt pedig eszébe veheti abból, ha az hét csillag, kiket a Deákok Plejadesnek híznak, az Magyarok Fiasztyuknak, Októbernek végén, minek-előtte elenyésznek, eső esik, bőv esztendő lézen, ha pedig akkor, mikor lemennek, együtt esik az eső, közepszerentvaló esztendő lézen, nem igen idején,

A VÉN HEGEDŰS. — PACZKA FERENCZ FESTMÉNYE UTÁN.]

nem igen későn. Ha pedig akkor kezd esni, minek utána az fiasztyuk lement, hosszú telet várhatni.

Legjobban meg van akadva a karácsonnyal. „Ha Karácsony étszakán éjféltől vagy utána sötét és homályos az üdö: magtalan esztendőt jelent; ha az étszaka szép, tiszta, bőv és tenyésző esztendő lézen; jól kell rá vigyázni, ha Szt.-István napján szél vagon, kevés bor lesz. A kinek azért bora van, el ne adja, mert

GRÓF ANDRÁSSY GYULA VADÁSZLAKA TISZADOBON.

nagy ára lesz. „Nemellyek azt tartják — írja — hogyha két utolsó napján decembernek épületre való fát vágnak, az meg nem rothad, szű nem terem benne.“

Érdekesen fejezi be Lippay a maga gazdasági Kalendáriumát: „Ne tekincsik az én együgyűségemet, se ne dorgállják sovány magyarságomat, hanem inkább fontolják meg Nemzetiségemhez való jó akaratomat, a ki meg nem áll, míg vékony erőm engedi. Mert látom, hogy az magyaroknál nagy fogyatkozások vannak az efféle oktató Magyar könyvekből, nem is tudom, hogy valaki derekassan írt volna erről az materiáról.“ Ekkor vezeti át az olvasót az esztergomi érsek pozsonyi kertjébe „kinek mását a mi üdönkben romlott országunkban még nem láttuk“.

Szándékosan szemeltük ki kalendáriumából a fentidézett helyeket, mert ezek terjesztik elé hiven az akkori idők fölfogását. Ha e nap-tárban annyi babonára találunk, annál nagyobb elismeréssel kell kiemelnünk a még ezután megjelent három munkát, melyek már nem az időjóst, de a gyakorlott kertészt mutatják be. Itt is megcsik azonban, hogy mihelyt az orosz tudományba vág át s egyik vagy másik növényét ajánlhatja, korának előítéleteitől nem lehet ment.

(Folyt. köv.) K. T. K.

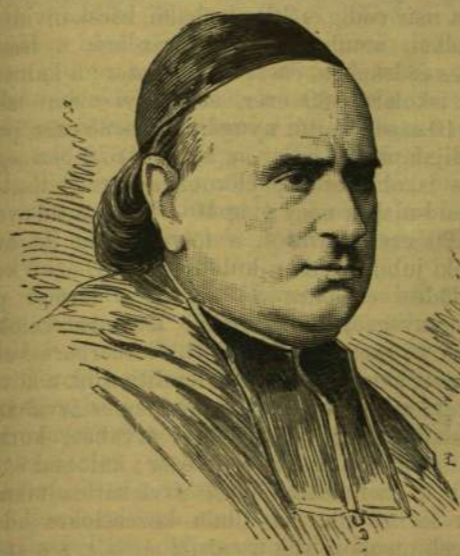
„A vén hegedűs.“

(Paczka Ferencz festménye.)

A fiatalabb festők egyikének művét mutatjuk be, olyan festmény másolatát, melyet Párisban is kész elismeréssel fogadtak, más egyéb festményekkel együtt, melyek alá Paczka Ferencz neve volt írva. Mi sem most írjuk ki nevét először e lap hasábjain. Már korábban a dícséret nyilatkozatai érkeztek Párisból egy fiatal magyar festőről, ki a herczeg-prímás műszerető gondosságából folytatja ott tanulmányait, s kepei élénk benyomást tettek. Így emlegették mindjárt kezdetben a „Koldusok a templom előtt“ című képét, melyen az alakok változatos és kifejező csoportja nem közönséges művészi érzéssel és alakító képességgel volt feltüntetve.

A műcsarnok megnyíltakor a fiatal művész emlékeztetünk vissza ez időből. Az egyik ugynevezett „csendélet“ volt, koponyával, feszülettel és komor tárgyakkal. Másik „Rossz hírek“ név alatt bánatos férfit tüntetett föl, ki fölhontott levelet tartott kezében, s a levél tartalmának lesújtó hatása tükrözőtt vissza arcán. A harmadik genrekép volt a vén hegedűs, a leggondosabban kidolgozott műve mind a három közt. Párisban festette, alakja is onnan való: egy utczai hegedűs, ki a járó-kelők könyörületeségét hegedű-szóval vivja egész nap. Vézna öreg ember, összevissza barázdált arczzal, ősz hajjal és szakállal. Az aggság tehetetlenségének jellegzetes alakja, kit az idő nemcsak testileg megviselt, hanem megkoptatott külsőleg is. Aztán van benne bizonyos kedélyes rezignáció, a mint egyetlen fegyverének végzetes megcsordulását viz-

AZ ÚJ BIBORNOKOK.

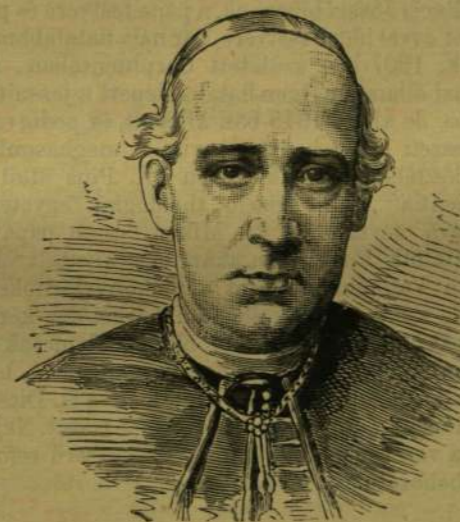
PIE
Poitiersi püspök. — Francia bibornok.

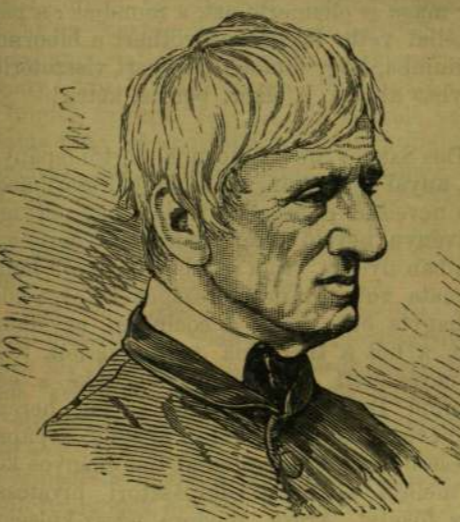
DR. HAYNALD LAJOS
Kaloesai érsek. — Magyar bibornok.

ZIGLIARA
Francia bibornok.

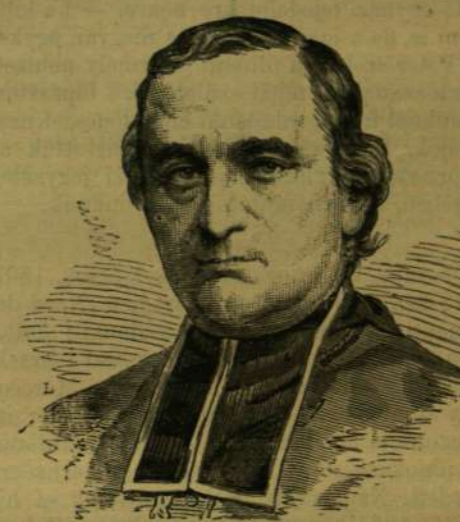
DOS SANTOS SILVA
Portói püspök. — Portugál bibornok.

DR. NEWMAN
Angol bibornok.

FÜRSTENBERG
Olmützi érsek. — Osztrák bibornok.

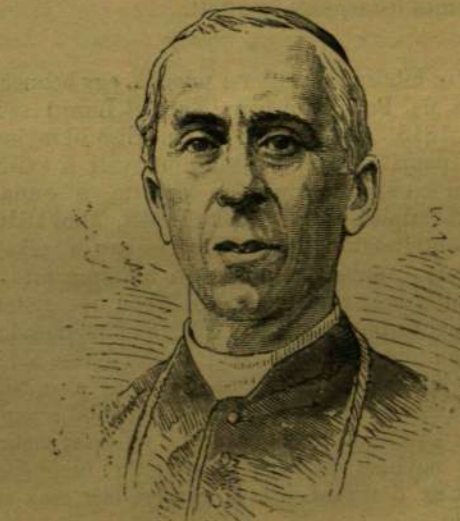
DESPREZ
Toulousei érsek. — Francia bibornok.

DR. HERGENROTHER
Bajor bibornok.

PECCI JÓZSEF
XIII. Leo bátyja. — Olasz bibornok.

ALIMONDA
Albergai püspök. — Olasz bibornok.

gálja. A hegedű hurja elpattant, más aligha van helyette, az utca kövezetere kített kalapban pedig semmi sincs: ez a szegény hegedűs katasztrófia, ki szomorun és tehetetlenül áll ott, hol hegedűjébe vetett bizalmával hitte megkereshetni a kenyérré való néhány sous-t.

A találó jellemzés, az egyszerűségében rokonszenven eladott tárgy, s a természetes kezelés: megannyi tulajdonságai e festménynek, mely egy fejlődő tehetség derék tanubizonyossága.

Paczka, kinek Párisban Zichy Mihály is mestere volt, jelenleg itthon időz, s utóbbi időben nevének ismét dicsőségre hozták összekötésbe a herceg-prímás megrendelésére festett nagyobb képpel, mely Szent-Erzsébetet tünteti föl, a mint az éhezők közt kenyeret oszt ki.

Paczka még kezdetben áll a számára biztató jelek közt megnyílt művészi pályának. Alig 23 éves fiatal ember, ki eddigi műveiben tanulmányainak komoly törekvéseiről számolván be, buzdítással találkozott mindenütt, s ez oly ösztönzést nyújthatott számára, melynek eredményeit mindenesetre érdekel várhatjuk.

Az új bibornokok.

Az új pápa, XIII. Leo, ez évben egyik vatikáni konzistoriumban, tíz új bibornokot nevezett ki. Tekintettel volt e kinevezésüknek a főbb keresztény országokra, hogy mindenkinek jusson a megtiszteltetésből az egyház főfejedelméi közt fiaikat is láthatni. A tíz új bibornok közt két francia püspök s egy francia domonkos-rendi szerzetes, két olasz, egy osztrák, egy magyar, egy angol, egy bajor-német s egy portugal püspök nevével találkozunk. A szent-széki lábán álló egyházi fejedelmek néve, — ha kiltás nem is, de a jog és lehetőség megvan egykor Szent Péter székeben ülhetni. Bármely nemzethez tartozzanak is tehát születésük s főpásztori hivataluknál fogva, mindenki érdeklődéssel nézhet rájuk. Épen azért érdekesnek tartottuk az új bibornokok alakjait, rövid életrajzi jegyzetek kíséretében, mi is bemutatni olvasóinknak.

DESPREZ bibornok, toulouse-i érsek, 1807. ápril 14-én született, Ostricourt-ban (Nord departemtanban). Tanulmányait a douai-i kollégiumban kitünően végezte, a cambrai-i érseki székesegyházban vikáriusi, majd Port-á-Marecqb-en és Roubaix-ban lelkesíti tisztelt viselt; itt apái ezimel fölruházva, a köznéps s különösen a munkásosztály közt nagy népszerűsége emelkedett. Nagy sajnálattal bocsátották el hívei, midőn 1851-ben a köztársaság elnöke által, az ujonnan szervezett st.-denis-i püspökségre nevezetett ki. Majd limoges-i püspök lett s innen mondhatott elő, 1859-ben, toulouse-i érsekké. Itt sokat tett a pártok kibékítésére, s engesztelő szelleme s a szegények iránti jótékonyossága által kivívta, hogy egyetlen ellensége sincs. Úgyes kormányzó s buzgó pap. Katolikus egyetemet alapított, újra szervezte a liturgiát s jótékonyossága kifogyhatatlan. 1875-ben a Garonne áradásakor a károsultaknak személyes segítyt vitt és tetemes összegeket gyűjtött.

PIE bibornok, poitiersi püspök, egy beauce-i cipész fia, Portgouin-ben (Eure et Loire) született, 1815. szeptember 26-án. Első oktatását falusi papjától nyerte; tanulmányait a saint-chéroni kis szemináriumban végezte, s onnan a Saint-Sulpice-be, Párisba küldetett, a hol 1840-ben szenteltetett pappá és Chartres-ban, a székes-egyházban, kápláni minőségben alkalmaztatott. Mint hitszónok tünt ki, s 1849-ben nevezetett ki poitiers-i püspökké, gróf Falloux köztársasági kultuszminiszter által. Püspöki működése áldásos volt; számos templomot épített s újított meg; újra szervezte a poitiers-i főiskolát s azon hittani kart alapított stb. Mikor ő püspöki székre lépett, egyházi szakadás fenyegette megyéjét, melyet az ő szilárdsága és eszélye birt csak elhárítani.

ZIGLIARA bibornok, domonkos-rendi szerzetes atya, Korszika szigetén, Bonifációban született, 1833-ban október 23-ikán s így még alig 46 éves. Tizenhöz éves korában lépett a szerzetbe. Tanári pályára léve, bölcsezzetet tanított a római Minerva-zárdában s a legelősebb és be-

hatóbb tanulmányokat irta a legszárzabb metafizikai kérdésekről s az ontologia és a tradicionalizmus vitás pontjairól. A pápa az egyszerű szerzetesnek bibornnal felruházása által a teológiai tudományoknak kivánt hűdölni s a vizsgálódásoknak tekintélyt és lendületet adni.

NEWMAN tudor, angol bibornok, 1801. febr. 15-én született Londonban; 1845-ben, harmincnégy éves korában tért ki az anglikán egyházból, a melyben született — miután oxfordi lelkes hivatalt már két évvel előbb letette volt — s lépett a kath. egyházba. „A Newman megterítés, — irta ekkor Gladstone — a római egyház legnagyobb hódítása Angliában, a reformáció óta.” 1846-ban Rómába ment s ott kath. pappá szenteltetett; hazatérve Birminghamban oratoriumot alapított. Élőszóval s tollal terjesztete eszméit s hitét, mert Newman a legkitünőbb angol írók egyike. Mikor meghaltotta, hogy a pápa öt bibornal akarja felruházni: megkérte a pápa fivérét, Monseigneur Peccit, hogy hártsa el róla e tisztességet. A pápa kihallgatta a közbenjáró kérélmét s azt felelte neki: „Ne igyekezéél Newman atyát megmenteni attól, a mit magad sem kerülhetsz ki.”

PECCI József bibornok, a pápa testvére és pedig két évvel idősb testvére, bár nála fiatalabbnak látszik. 1807-ben született Carpinetóban, az egyházi államban. Igen fiatalon lépett a jezsuitarendbe, de abból 1848-ban kilépett, és pedig egy bölcsezzeti kérdésben való vita s meghasonlás következtében. Kilépése után IX. Pius által a „Sapientia” nevet viselő teológiai egyetem tanárává nevezetett ki. Mikor öccse pápává választatott, József nem akart más hivatalt vállalni a Vatikánban, mint az alkönyvtárnokságot; de a bibornok kolégium sürgetőleg kérte a papát, hogy adjon neki bibort. Nemesak a papához való verrokosság teszi kitünővé, hanem ritka szelleme s nagy tudománya is. Dicsérik fölvilágosodott szellemét s egyenességét. Nagy hatása van a pápára, kit józan és okosúr reformok behozatalára sarkal.

ALIMONDA bibornok, a másik olasz, genoui eredetű, 1818. október 23-án született. 1877-ben nevezetett ki albaiangi püspökké. Mint hitszónokot a hirvenes Lacordaire-reszelki párhuzamba. Mint tudós, a legmélyebb bölcsezzeti kérdésekkel foglalkozott, mint Zigliara atya. Mint olasz, az egyház iránti hűsége mellett, a királyi család iránt is a legnagyobb odaadással viseltetik. A Passanante merénylete után azonban átalános közimákat rendelt el Humberto király szerencsés menekülése örömeire. Hogy a pápa mindemellett kiváló tiszteletet s rokonszenvet tanusít iránta: mindketjejöknek egyaránt dicséretére válik.

FÜRSTENBERG bibornok, az olmtúzi érsek, 1813. október 8-án született, ősei kastélyában Weitra-ban s 1853. óta ül az olmtúzi érseki széken. Bökezüségéből iskolák, kórházak, árvaházak, templomok és zárdák gazdagon részesülnek. Sokat költött székesegyháza megújítására is. Mint az osztrák és magyar püspökök nagyobb része, ő is ellene volt a pápai csalhatatlanság dogmájá tételének.

Dr. HAYNALD Lajos bibornok, a mi köztiszteletben álló kalocsai érsekünk, nem szorul nálunk külön bemutatásra. Arczképe s életrajza már ismételre közölte volt lapunkban. 1816. október 30-ikán született Szécsényben; először erdélyi püspök volt; 1867. május 15-ike óta kalocsai püspök. Mint jeles növénytudósról, s e ezimén a tudományos akadémia tisztelet s igazgató tagjáról, becses növénygyűjtemény s szakkönyvtár tulajdonosáról, ép oly kevéssé kell bővebben szólnunk, mint ritka szónoki tehetségéről és sikereiről, melyeket nemcsak az egyházi szószékben, hanem a parlamenti tereben — a főrendi házban és a delegáció külföldi tárgyalásaiban — annyi izben tüntetett ki. Csak jótékonyágáról s áldozatairól akarunk ezuttal megemlékezni, melyeket két irányban: a szenvedő emberiség s a közművelődés érdekében, évről évre növekedő mértékben tesz folytatást. Már mint erdélyi püspök, egyházi czélokra 200,000 iskolákra 115,000, szükkőködők segélyezésére 21,000 forintot adott, holott akkori püspöki jövedelmei meglehetősen korlátozottak voltak mondhatók. Mint kalocsai érsek sem

feledkezett meg előbbi megyéjéről s megint több százezer forinttal gyarapította ottani adakozásait. Kalocsai érseki megyéjében egyházak, templomok javára tett költségei s alapítványai fölszámálhatatlanok. Iskolákra s a tudomány és közművelődés czéljaira tett áldozatai közül legyenek megemlítve: a nemzeti muzeum növénygyűjteményére 10 ezer, a kalocsai csillagvizsgálóra már eddig is 30 ezer, bajori, bácsi, újvidéki, szabadkai, zombori (öt) nő-zárdára, a leánynevelés érdekében, összesen 180 ezer; a kalocsai elemi iskolákra 60 ezer, szécsényi elemi iskolákra 10 ezer, tanítói nyugdíjalapra 35 ezer, papi nyugdíjalapra 15 ezer, az általa 1872-ben egyházi s iskolai czélok előmozdítására létesített Haynald-alapra négy évig 40—40, azontul évenként 20 ezer forintot, a folyó évben 25 éves püspöki jubileumakor különböző egyházi s közművelődési czélokra 25 ezer s a királyi pár ezüstmenegyzője alkalmazásból hasonló czélokra szintén 25 ezer forintot adott. Emberbaráti czélokra tett áldozatai közül fölemlithetjük a következőket: a kalocsai kórház, aggház és árvaházra összesen 93 ezer, a szécsényi árvaház, kórház és leányiskolára összesen 78 ezer; kalocsai égeteknek 5 ezer, bács megyei árvízkarosultaknak 3 ezer forint stb. Az általa közczélokra adott összegek megközelítik a másfél milliót; s e szám ékesen szól érdemeiről.

HERGENRÖTHER bibornok, a würzburgi (bajor) egyetem tudós tanára, az egyháztörténelem nagyérdemű és hírű művelője (különösen a híres Photius egyházi atya történetírója), 1824. szeptember 15-én született Würzburgban. A Dollinger „Janus”-a ellen „Anti-Janus”-t irt, mely szintén nagy tudományos készletekkel száll sikra a kath. tanok és egyház érdekében; Dollinger maga is elismerte ezt, s mondják: a pápa oly ezállal vette föl Hergenröthert a bibornok-kolégiumba, hogy általa Dollingert visszatérítse az egyház aklába. A siker, persze, késes!

DOS SANTOS SILVA bibornok, portói (spanyol) érsek, anyai ágon francia családból származott, s első nevelését is francia földön, egy portugal alapítványu nevelő intézetben Fontenay-aux-Roses-ban nyerte. Apja gazdag spanyol főúr s diplomata volt. Franciaországot 16 éves korában hagyta oda, hogy a cocinbrai egyetembe lépjen, a hol a theologia doktorává lett. 1871-ben nevezetett ki portói püspökké s egy szersmind Don Alfons infans és kir. herceg nevelőjévé. Főgondját, mint püspök, a papsgát nevelésére fordítja s papjainak tudományos képzése mellett azoknak lelkipásztori hivatására helyez fősulyt. Arca, modora, egész külseje a legszobok s meggyérőbbek egyike.

Az örök város.

Te regere imperio populo Romano memento.

E név alatt, mindenki tudja, hogy Rómát szokták érteni. Egy történelmi rajz igen élénk színekkel festi le a halhatatlan város múltját, melyet esetelni, most mikor oly különböző nemzetek s államok végzetserű átalakulását szemléljük, bizonyosan nem lesz érdektelen olvasóink előtt is.

Róma már Romulus előtt volt. Hogy siculus, oscus, tyrrhén, pelag vagy etrusk város volt-e: azt nem tudhatni; de létezett s így történetének is kellett lenni. Ki tudja minő erély és hatalom, minő dicsőség és fény létezett abban egykor? Mind az most, ősrégi népeivel együtt, örökre be van zárva a feledés néma sirjába. Hány akkor élt hő, kiket halhatatlanoknak vélték, tündt el a nélkül, hogy csak nevetek ismerné a jelenkor!

Nem fog-e ugyanezz történni velünk is s a mai kor nagyságaival? Tízezer év múlva fogják-e tudni, hogy London s Páris voltak? hogy Napoleon s Washington éltek? — Tízezer év alatt talán a mostani százföld viz alá kerülhet, vagy mélyre süllyedne a földszínen alatt, új rétegekkel lesz borítva, s a földgyomrában fürkésző bányász, ki korunk műveltségének jeleit ott alant az őskor remek műveivel egyútleve találandja, egykorunak fogja tartani a Napoleon híres milánói szobrárt a Castor és Pollux szobraival, mely a Quirinalon van fölállítva. És ha valaki rátalál a Szent-Péter-templom kupfedelemének aranygömbjére, fogják-e

tudni, hogy mi czélra volt az használna egykor?

A saturnusi, evanderi, pallanti ismeretlen Róma után, a Romulus és a királyok alig ismert Rómája következik. — Ama nagyszerű titáni mű, mely egyetlen épen maradt tanujel a királyok korszakából, mely közel három ezred óta gyűlöhelye s levezetője a roppant kiterjedésű város minden vizeinek, fennen hirdeti s már magában is elég arra, hogy képzelhessük: mi volt a palota, a templom, a curia, mikor olyan volt a kloaka? De hát ismerjük-e a történelemet? az ósvárosban lakó s azt oltalmazó népek szokásait s műveltségét? Titus Livius sokat állit, Niebuhr meg gyakran kételkedik. Melyiknek van igaz? Hanem a Cloaca-Maxima szól magáról s nem hazud: Róma nagy s hatalmas volt.

A köztársaság alatt Róma, egész a Gracchusokig, nagyszerű s valóban dicső állam volt, legalább a mennyire emberi alkotás az lehet; következett a polgári pártviszálytól vérbe merült egyetlen Róma időszaka; aztán a Caesarok és Augustusokkal kaczerkődő zsarnok Róma, s végül az erulok, gothusok szolga Rómája; legujabban jött a kereszténység Rómája.

Róma csillaga, mely bizonytalan idők köd-homályából tünt fel, még soha le nem ment, de ő hányat nem látott már alkonyán s végek elenyészni? Etruria, a nagy Görögország, Tri-nakria, Karthago, Athéne, Spárta csillagai elhunytak; a pontusi, a zsidó, az egyiptomi király-ságok nincsenek többé.

Bizánczra egyszer fölvirradt a korány, s Rómát Alarik alatt a végpusztulás fenyegette. A hatalmas városban, mely Claudius alatt négy millió lakossal bírt, három millió emberi víz csatangolt a tűzzel és vassal pusztított paloták stemp-lomok romjai között. Nincs többé Róma! kiáltának a barbárok; megtört kebellet busan visszahangoztatták a szót Róma keresztény s pogány lakói.... De Róma élt, Szent-Agoston új Rómát fedezett föl: az Ur kedvelt városát (civitas Dei), az apostolok s vértanuk malasztos lakhelyét. Az ő szavát bálmulva hallja a világ s a hit lángjától meggyuladt népek szive a kereszténység gyújtóját jelöli ki a földi hely-tartó székeül, s a szenvedés keresztje által föl-szentelt zarándoksg helyeül.

Meg volt törve a régi kard hatalma; Róma utolsó napjait élte; de egyszerre visszanyeré a népek fölötti trónját; a régi erőt, mely később újabb erőszakká változik, ép oly kérelhetetlen, ép oly zsarnok s ragadozó büszke erőszakká mint a régi Rómáé. Ez is egy szemöldök-mozdítás remegésbe hozta a szemeket; s egy intésre távoli uralkodók kezéből földre hullott a királyi palcza.

A keresztény Rómával szemben, meddig állott fenn a vetélytárs, Konstantinápoly?... Halad az idő; népek születnek, pillanatnyi fényt vetnek, s elenyésznek; a góthok biradama Olasz-országban, a vizigóthoké Spanyolországban elűnik; megszűnik a burgundi, a frank uralom; szinpadra jönnek a Karolingok, Nagy Károly s fia; az ő uradalmuk, a paloták, az aquisgranai pompák, egymás után elmulnak; a frank uralom német uralomná változik; születnek s elenyésznek a frankoniai s a svéd házak; minden elenyé-szik, elpusztul, csak Róma él és uralkodik.

A régi királyságok romjaiból új nemzedék sarjadzik; az elhagyott hűbér-várak városokká alakulnak s híres fővárosok épülnek. Így állt elő Velence, Verona, Milano, Bologna, Florencz, Nápoly. Vindobonából Bécs, Luteziából Páris lépett; a Thames partján Caesar régi kastelya London tornyává alakult s körülte három millió népességű fényes város terjeszkedik.

Később idők folytán, egy hatalmas ellenség támad, Róma minden ellenségei közt a legkér-lehetlenebb. Európa népei keblében, a civilizáció világától ápolva, az új eszme nagyra növekszik, fenyegetővé válik. Remeg Róma, a pápák Rómája, mert városuk fölött az ujkor szelleme lebeg, mely hamar forogtetget fog elő-édezni; s a kételkedés mezében végre is megjelenik a szabad vizsgálat világot árasztó esz-méje.

Róma visszaélt a világt türelmével, mert erény helyett aranyal akarja megvásároltatni a jövő élet boldogságát. A lelkiismeret sértő kísérleteket szemlélte, Luther felkiált: „elég már!” s a sokaság Luther mellett nyilatkozik. A reformáció megrengeti a földet, — de végül is, harmincz évi virrasztás után, Róma áll s a

meghasonlott felekezetek alig ismerik ki a sok közül a maguk „Credo”-ját.

A forradalmakat új dynastiák követik, ezek új forradalmakat idéznek elé. Most egy királyi vérből származott uralkodó, majd egy alacsony sorsu néptribun trónol; de Szent-Péter csaknem kétezerédes dynastiája mindig Rómában székel, legyen az ő széke a földalatti katonák sőtét kriptája vagy a Vatikán fényes tornya. A legujabb időkben is jönnek-mennek a francia császárságok, az első s második köztársaságok katonái a pápák városába, most segítyt hozva, majd lánczot fűzve a hármás koronával körzött tiára körül; egyszer vadrohammal szállva meg a szent kősziklát, máskor tédren csuszva, földi kincsét öntve, az öreg Pontifex lábához. Ki tudja megfejteni mindezeknek az okát? mily végzet úzi, sodorja a népeket a Vatikán fényes kupfedelei felé? A remény, a hit? nem tudom; de legyen a remény, legyen a hit, igaz marad, hogy Róma még mindig nagy vonzó erővel bír a kereszténységre s az örök város nevét ma is méltán viseli még. Florencz, Milano, Nápoly elpusztul? a világ alig tud róluk; de ha Róma elvész, az egész emberiség megérszi s zavarba jö. Ez a tény, és ennek, a ki a történetet ismeri, nem fogja ezt tagadni.

Bodola Lajos.

Abd-el-Kader.

Egykor nagyhirű szabadsághős, lelkes bajnok halálát jelenték a lapok közelebb, Abd-el-Kaderét, a kinek viselt dolgai a cordovai kalifaság legjobb bajnokaié mellé sorakoztak, az „utolsó mór lovagét”.

A hir nem bizonyult valónak, Abd-el-Kader még él; de neve ez alkalomból újra fölmerült s alakja újra kiemelkedett a feledtségek ködéből, melybe tűnni látszott. Ujra föllevenitük tetteit, küzdelmét s ez egy-maga elég ok arra, hogy mi is szőljunk egyetmást a regeszerű hősről.

Szidi el Hadzsi Abd-el-Kader Uled Mahidin, — ez a teljes neve — 1807-ben született Maszkara vidékén, mint egy régi marabut-család sarja, mely származását egész a Fatimida kalifák-ig viszi föl.

Atyjával, Mahidinnal már igen korá ifjuságában Mekkába zarándokolván s a fezi főiskolában igen szorgalmasan tanulván, serdülő ifjúkorában elnyerte már a „zarándok” — el-hadzsi — megtisztelő melléknévet. Husz éves korában Egyiptomba ment, s ott Mehemed Ali király reformtörvényeinek volt buzgó híve. A francziák hódító hadjáratra azonban megfordította életpá-lyáját, s az ifju katona lón pap helyett.

Kevéssel Algirnak a francziák által történt elfoglalatása után Maszkara népe emíriyévé vál-asztá, s ő minden fátársággal, minden akadály-lyal bátran szembezállván s rendíthetetlen ha-zaszeretetet táplálván keblében, nagy mértékben megnyerte a kabylok szívet s bár maga nem volt fanatikus, egész rajongássá fokozta azok vallási és hazafu érzeteit.

A francziákra nézve akkor vált először alkalmatlanná, midőn 1832 tavaszán több heves, bár sikertelen támadást intézett Oran tartomány ellen. Már akkor azt hitték, hogy szövetségben áll Marokko császárával s ez bízta meg Oran visszafoglalásával. Több izben megveretett; de ő mindig újabb és újabb csapatok élén jelent meg s 1832—33-ban Maszkara és a tenger között lakó minden néptörzset meghódított, s oly bekéere kényszeríté 1834-ben Desmichels francia tábornok, melyben uralma világsan elismertetett, s ő szabadságot nyert Franciaországban fegyvert és hadi készletet vásárolni.

Ekkor, a francziák által sem akadályoztatva, meghódította a tartomány független főnökeit, végül a duarek és zmelák hatalmas bejéit, ki eleinte legyőzte őt, de majd általa legyőzette s szelidsége által teljesen megnyerete, szövetségességé vált. Sah Musszar-el-Darkut is legyőzte, ki vad lovas seregével a Szaharából rontott rá „a francziák hitehagyott czinkosára”, s szétszórván hadait Haus Amara mellett, Titeri tartományban ellensége csapatait, Oran és Titeri néptörzsei által szultánmá kiáltottat ki.

A francziákkal kitörőn a háboru, Makta mellett, 1835. jun. 28-án Trezel tábornok fölött kivított győzelmé még inkább emelte már is nagy tekintélyét. Clauzel tábornok ugyan elfog-lalta Maszkarát, de megtartani nem tudá s

december havában nagy veszteséggel kellett visszavonulnia Tlemsan felé. Az a háboru is, melyet a következő két évben Bugeaud tábornok folytatott, eredménytelen maradt. Abd-el-Kader számos esetében volt ugyan vesztes, de 1836. ápril 25-én Tafna mellett jelentékeny győzelmet nyert d'Arlange tábornok fölött s oly szerencsés-vel folytatta a guerrilla-háborut, hogy uralmát egész Titeri, sőt Algir egy része fölé is kiterjesz-tette s a francziáknak tetemes segélyhadakat kellett küldeni a tengeren túlról Afrikába Bugeaud tábornok alatt, ki aztán fölzábaditván a Tafna folyó torkolatánál bekerített francziákat, Szikak mellett érzékenyen megverte Abd-el-Kader.

E győzelem azonban annyira megviselte a francia sereget, hogy 1837. május 30-án megkötötték a tafnai szerződést, melylyel Abd-el-Kader tényleg elismertetett souverainnek s megnyerte az uralmat, a francziáknak csak névleges főhatósága alatt, Oran, Titeri és Algir fölött, kivéve a fővárosokat.

1838-ban a kabylok hozzáférhetetlen fészekének, a Dzsurdzsura-hegységnek törzsei ismer-ték el uralmát. 1839-ben abból, hogy az orleansi herceg az ő területének egy részén vonult keresztül, Abd-el-Kader casus bellit csinált s ekkor irtóztató hadjárat indult meg, mely valóságos irtóháboruvá fajult. Bugeaud megszállta a hads-zaatilag fontos állomásokat, csapataival bejáratta a tartományt, fölgette a falvakat és városokat s megsemmisítette a gulyákat és nyájakat. Abd-el-Kader pedig sas módjára keringett csapataival a francia birtokok körül, fölázitván a terület-mes hegyvidékek harczius lakóit s rést találva, beütött, a hol legkevésbé várták volna. Ha megszorították, a Szaharába menekült, honnan az utána indult francia lovasvadász csapatok, takarmányhiány miatt, rendszeren lóállományuk el-vesztésével tértek vissza.

Abd-el-Kader halála szemmel láthatólag hanyatlani kezdett. A leghivebb törz-seket elpártolásra bírta tette és éhség s az emir-nek szent háborura hívó szózata mind gyengébb visszhangra talált. Ő maga is kifáradott, sokkal ritkábban mutatkozott s nem tört be az ellensé-ges területre oly mélyen, mint azelőtt. Ekkor Marokko felé fordítá tekintetét, melynek szul-tánja egész Észak-Afrikában elismert papi tekin-télylyel bírt. Abd-el-Kader igazgatói folytán csak-hamar hadi lábra állt Marokko a francziákkal szemben, mielőtt a szultán még valamire hátk-rozta volna magát. De az Iszly melletti ütközet (1844. apr. 14.) hamar eldöntö az élére állított helyzetet. A szultán, félve az Abd-el-Kader be-folyásától, hirtelen békét kötött a francziákkal. Abd-el-Kader azonban a maga pártjára hódítja Marokko legharctiasabb néptörzseit s már ugy látszott, hogy magát a marokkói trónt is elfog-lalja s végletekig folytatja a háborut a francziák ellen. 1847. jun. 5 én megtámadta Wed-Azelef mellett a szultán 2000 emberből álló seregét s csaknem kardcsapás nélkül foglalta el a tábort. Ekkor már tényleges birtokában volt az uralom-nak s épen Féz ellen indult, midőn a hozzá csatlakozni kívánó algiri két néptörzses harczi né-pét megtámadták a szultán hívei és megsemmi-síték. Erre több néptörzses elpártolt Abd-el-Ka-dertől, míg a marokkói főerő a Maluja felé nyo-mult s Abd-el-Kadert egész a francia határig szorítá, ugy hogy ez most két ellenség között találta magát.

Ő azonban még ekkor sem veszté el bátór-ságát, s élethalál-harczra készült. 1847. decz. 11-ike éjjelen megrohanta a marokkói két tábor egyikét és pedig fényes sikerrel. Másnap azonban megfordult a koczka. A marokkói csapatok átt szoriták a francia területre decz. 21-én. Most Abd-el-Kader csak ezer harcossal küzdve 40,000 marokkói ellen. Keresztültört Maluján, hogy elfoglalja a hegyi átjárókat, melyek a pusztába vezetnek. Ekkor azonban francia csapatok által látta bekerítve magát s most már belátta, hogy nincs más, mint magát megadnia.

1847. decz. 22-ének éjjelén történt a híres főnök megadás. Lamoricière tábornok megígéré-neki, hogy Egyiptomba vagy St.-Jean d'Acre-ba szállittatja, s Aumale herceg is megerősíté ez igéretet. De az igéret csak igéretnek maradt. Abd-el-Kadert nejeivel, családségeivel Francia-országba, előbb Toulonba, majd Pauba, végre Amboise városába vitték. Itt volt ő fogoly, míg 1852-ben Napoleon Lajos, a francia köztárs-ság akkori elnöke, Dél-Franciaországban tett körutja alkalmával visszaadta szabadságát. Nem

sokára Párisban is megjelent s ott sokáig volt megtisztelő ünnepeltetések tárgya.

Az államesiny napján, midőn annyian kerültek fogságba, Abd-el-Kader teljesen visszaadatott önmagának, s ekkor Brüsszelben települt meg Sziríában s ott lakott 1855-ig, a mikor is egy nagy földrengés egészen elpusztította a várost. Abd-el-Kader ekkor Damaszkusba költözött, hol esendes elvonultságban élt családjával és hűveivel ama 100,000 frank évi járadékából, melyet kegydíjképpen a francia császárságtól kapott.

1860-ban a libanoni törzsek gyilkolni kezdték a keresztényeket. Abd-el-Kader ekkor egész tekintélyét latba veté az irtóztató mészárlás

Midőn a francia-német háború kitört, följajánlotta kardját a francziáknak, a mi nagy szolgálat volt ezekre nézve, mivel csaknem minden haderejüket kivonván Algiréből, nemcsak hogy e tartományban nem tört ki lázadás, hanem Abd-el-Kader egykori harcászai is lelkesedéssel küzdtek ama francia ügyért, mely mellett volt vezérük nyilatkozott.

Abd-el-Kader damaskusi háza a legegyszerűbbek egyike. Itt él ő három nevével s több rokonával esendes elvonultságban egy viharos és dicsőségteljes hosszú élet alkonyán, mint 72 éves aggyastán.

E nagy katasztrófa évfordulóját szeptember hó 2-án most is megülik.

A Szt.-Gotthard-alagut közepét az éjszaki oldal munkásai okt. 31-én reggel érték el. Eddig négy és kétharmad angol mértföld ut van a bejárástól. Az olasz oldalról azonban még nem jutottak ennyire. A Montblanc-alagut tervét a svájciak nem helyeslik s ezelszerűbbnek tartják, hogy ez ut a Simplon alatt vitessék.

* A villanyvilágítást akarja alkalmazni a nagy csendes-tengeri gőzhajózási társulat gőzsei salonnáinak kivilágítására. A kísérlet, melyet a Glasgow-Liverpoolba menő Mondoza hajón tettek, oly jól sikerült, hogy a „British electriclight Company-t

„Toldi szerelme“ olvasása után.

1879. november 26-án.

Toldi szerelméről hogy készül az ének,
Zöld lomb se sugá meg csacska hir füleink;
Títokban alatta mi készül: előre
Nehogy örömben szót ejtsen felőle.

Igy a régi mondást, mit róla Petőfi
Mondott vala egykor, másodsor betölti:
„Mig más a borostyánt szedi levelenként,
Neked koszoruban kell adni a repkényt“.

Ifjak, a kik arra már nem emlékeznek,
Fitymálkodva kérdik: „mit akar itt ez meg?“
De mikor meghallják, kész csodának vallják,
Mint az öreg Toldi végső viadalját.

Mi pedig, kik láttuk keltét is e napnak,
S látjuk alkonyatán, hogy tüze nem lankadt,
Örömben sirunk, megérve, mi vének:
Toldi szerelméről hogy megvan az ének!

Szász Károly.

Toldi szerelme.

Elbeszélés tizenkét énekben. Irta Arany János.

A magyar irodalom legújabb eseménye, Arany János koszorús költőnk Toldija középrészének s ezzel a nagy epikai trilogiának teljes befejezte, melylyel az ősz költő az irodalom minden barátját, egészen váratlanul, reménytelenül lepte meg, mint hőse, utolsó viadaljával (Toldi estjében) a róla már meg is feledkezett, a hősi erejében kételkedőket. — A Kisfaludy-társaság e heti szerdai ülése irodalmi, sőt nemzeti ünneppé vált a program első (s aztán egyetlen) maradott pontja által, mely egyszerűen így szólt: „Jelentés, Gyulai Pál elnök által.“ Az ülés megnyitván, az elnök fennállva olvasta a következő jelentést:

Tisztelt társaság! Van szerencsém megnyitni az ülést s egyszersmind legyen szabad jelentenem, hogy Arany János társunk ajándékul egy példányt küldött be társaságunknak legújabb munkájából. (Eljenzés.) A könyv czíme ez: „Toldi szerelme“. Elbeszélés tizenkét énekben, tehát a Toldi-trilogia második része. Már maga a könyv czíme megfajta önként azt, hogy miért térek el a rendes szokástól, kivételesen miért jelentem be a munkát az ülés elején és nem végén. Arany Toldija szoros kapcsolatban van társaságunk történetével, s ugy szólván családi ügyünk. A trilogia első része 1847-ben nyert jutalmat a Kisfaludy-társaság pályázatán. Ennek immár harminczkét esztendeje. Akkor az elnöki székekben Jósika Miklós ült, az önként helyeit: Fáy, Vörösmarty, Bajza, Czuczor, Toldy, Eötvös, Erdélyi, Garay stb. foglalták el s üdvözölték az új tehetséget, a ki költészetünkre új fényt vala derítendő. Azóta Jósika távol hazájától, száműzetésben halt meg, s a társaság legkitűnőbb tagjainak egész csoportja szállott sirba. Sőt az az ifjú költő is, Petőfi, a ki őszinte lelkesedéssel fogadta a koszorúzott művet, villám-ként enyészett el a forradalom viharában s új barátja elegiája hiába kereste sirját, hogy könnyeivel öntözze. Midőn Arany társaságunk s a nemzet tapsaitól buzditva, megírta trilogiája harmadik részét, Toldi estjét, társaságunk nem volt többé, a magyar alkotmánytalan együt felüggesztetett, s ő, társaságunknak akkor legifjabb tagja, nem foglaltatta el székét e művével. Azonban midőn társaságunk 1860-ban újra föléledt s 1862-ben megtartotta ünnepélyes közülését, Arany trilogiája második részéből olvasott fel egy pár töredéket. Ime társaságunk legszebb és legszomorúbb emlékei hogyan fűződnek Arany Toldi-jához, s vajjon magának a költőnek nem legszebb és legszomorúbb éveit jelöli-e a trilogia?

Arany e második rész megírására először Petőfi ösztönözte, a ki 1848-ban már ismerte kéziratban Toldi estjét. „Ha fejét és lábát megcsináltad, ird meg a derekát is!“ — mondá neki. Arany hozzá is fogott, de oly akadályokba ütközött, a melyeket nem volt képes legyőzni. Csak 1863. őszén fogott hozzá újra egy új tervvel, de közbe jött családi csapások és betegeskedései miatt nem folytathatta. 1874. óta derültebb napjaiban koronként ismét dolgoztatott rajta, míg végre ez év tavaszán befejezte. A kész művet megmutatta egy pár barátjának, de épen nem kívánt vele a nyilvánosság elé lépni. Kerülni akarta az izgalmat, melynek ki van téve minden újabb munkája kiadásakor s nem kívánt több részt se dicsőségéből, se gáncsból. Aztán szigorúbb bírálja levén magának, mint másnak, ez ízelmeiket némi elégedettség is növelte. Halála utánra akarta halasztni, hogy tegyen vele egy későbbi kor, a mit tetszik.

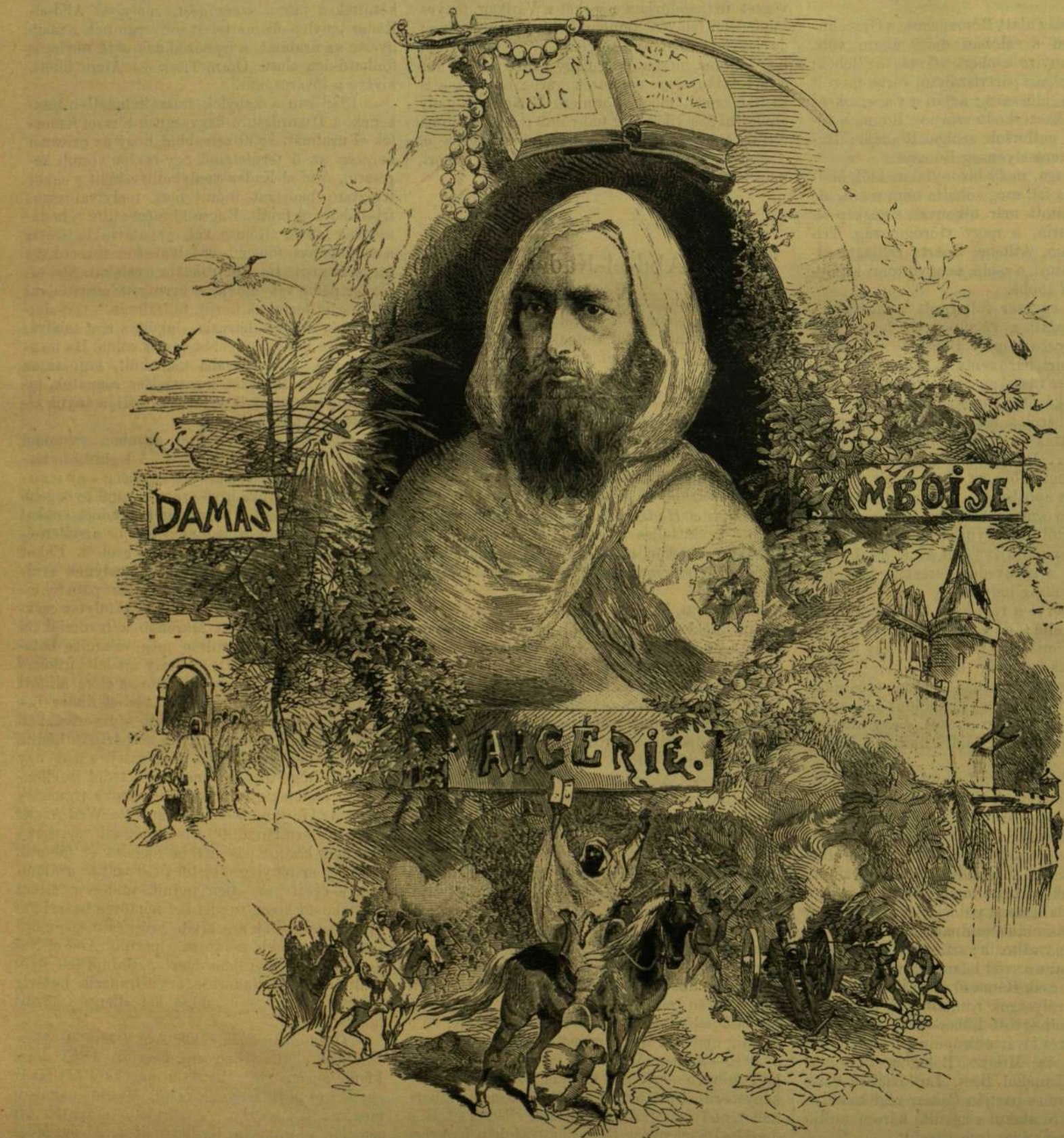
azonnal megbízták, hogy ily világitó készülékkel az összes hajókat ellássák.

* Az álhajak Franciaországban már egészen kimentek a divatból s több előkelő nő a direktorium s első császárság divatját élénkítvén föl, rövidre vágatta haját s Tallien és Récamier asszonyok vagy Hortense királyné arcképei szerint fodrozhatta. Gyémánttal vagy drágakövekkel ékített láncok a hajba fonva ismét szokásba jöttek, míg mások Sevigné asszony hajaként utánozzák. Nem ritka dolog már az sem, hogy a béli ruhák előréseire Watteau-féle képeket festetnek.

ABD-EL-KADER.

Egyveleg.

* A svájci földmérés e hó közepén a luczerni tö mellett Vitznau falut fenyegette elpusztulással, a Rigi-vasut kezdő pontját. A Vitznauerstockról a Ruffli völgybe oly nagy mennyiségű szikla s föld omlott be, hogy a Donbach medrét elborította s mesterséges tö alakult mely, ha hirtelen meg nem gátolják, Vitznau elönti. A hegyi vizek is sok sárt hoztak le s egész fákat. Egy kápolna a 20 láb magas sárban egészen eltűnt. A vasutnak különös baja nincs. Sokban hasonlított e földomlás az 1806-kihoz midőn Arthot, a Rigi másik oldalán, fenyegette a végveszély, mely sok házat s emberéletet tett tönkre.

megakadályozására s tömérdek keresztényt mentett meg a mohamedánok dühétől, miért is Napoleon a becsület-rend nagykeresztjével díszítette föl.

Abd-el-Kader az ő damaskusi elvonultságában az irodalomra adta magát. Irt egy vallás-filozófiai művet arab nyelven s beküldte azt a francia akadémiának, mely lefordítottat s ki is adta. 1864-ben meglátogatta Egyiptomot, a hol is a suez-i földszoros átvezése fölött felkötötte érdeklődését. 1865-ben Konstantinápolyba ment, kieszközőlővén itt a sziriai lázadó mohamedánok megkegyelmezését. Majd Angliát is meglátogatván, visszatérőben 1867-ben a párisi világtárlatot tekintette meg.

De végre engedett barátai kérésének. A kik között én voltam a legkövetelőbb, legzaklatóbb, leggyöngédtelenebb. Lehet, hogy nem helyesen cselekedtem, de megvallom, szeretném, ha életem tévedései csak ilyenekből állanának. Ő maga is érezte, hogy milyélen egy régi tartozását rója le. Be is vallja a mű végén:

Egyéb dolgairól hű Toldi Miklósnak,
Nem érdem magamat énekel adónak;
Könyvből sem olvastam, nem is tudokzotam;
Csak ez egy munkámmal igazán tartoztam.
DALIÁS IDŐK-ről mit még barna hajjal
Kezdem, s felbe' hagyék küzdve kórral, bajjal.
Most mikor agy lettem, hajam is fehérrül:
Imhol a bús ének TOLDI SZERELMÉ-rül.

De érezte, hogy kiadásával is tartozik azon nemzedéknek, mely oly őszinte szeretettel csüngött költészetén s Toldiját oly nagyra becsülte. Elvégre a mű megjelent, s im, van szerencsém bemutatni. Ugy hiszem, nemcsak társaságunk, hanem az egész olvasó közönség köszönetét fejezem ki a költőnek, hogy a teljes Toldival ajándékozott meg bennünket. E trilogia mindig költészetünk büszkesége lesz, az izlés változásai nem fogják eltemetni s egy későbbi kor kritikusa ha talán sokat gáncsolna is benne, még mindig elég marad, a melytől nem tagadhatja meg bámulatát.

Es most legyen szabad, ha önk megengedik, egy pár részletet olvasnom fel belőle. Az első rész e társaság kebelében olvastott fel először, e második s időben utolsó rész is innen induljon a világra.

A társaság s a nagy számmal jelen volt közönség kitörő tapsaihoz és éljenezés csatlakozik kétségkívül az egész ország. A nagy mű, melynek első része 33 év előtt egyszerre híressé s ünnepelettette költőjét, végre be van fejezve, s nem csak a fölolvastott mutatóvány, — a prágai kaland a költemény harmadik és negyedik énekéből — ejtette gyönyörteljes ámulatba az esemény által egészen meglepett hallgatóságot, de az egésznek olvasása is meggyőz mindenkit, hogy a költő erejét kor és kór nem törte meg, s tüze nem lankadt. Alakított ereje, plasztikája, nyelve, mind a régi most is; s a mű, mint kerek egész, úgy került ki a művész alkotó kezéből.

A költemény cselekvényének részletes kivonata helyett legyen elég annyit elmondanunk, hogy főtárgya Toldi szerencsétlen szerelme, mely tragikai alapon, drámai bonnyadalomra visz; a költemény hátterét képező mondai és történelmi események: a prágai kaland és az olaszországi nagy hadjárat (Lajos két hadjárata egygyé olvasztva) — mint epizodok olvadnak be. Ezek, bizonyos epikai méltóságot kölcsönöznek a főcselekvénynek is; s költő ereje ezekben épen úgy tündöklök a történelmi anyag tárgyalási nehézségeinek diadalmas legyőzésében, mint a főcselekvénynél a tragikai föltalálás, a lélektani bonnyadalom s az erkölcsi és költői igazságszolgáltatás föladatainak megoldásában. Ott Lajos király s a történeti mellékalakok jellemrajzában Arany mesteri keze tündöklök mindenütt. A főcselekvény, Toldi szerelmében, csakis fővonalában vázolva, a következő: Lajos király, álruhában beutazva országát, Rozgonyinál szives fogadásra lel, s ennek egyetlen leányát, Piroskát fuisítja, és lovagtornát rendel, hogy kezét a legvi ezebb nyerje el. A király ebben már hű vitézére, Toldira gondolt. De a zord Toldinak derogál egy leányért maga nevében vinnia; s a tornán egy barátja Tar Lőrincz fegyverzetében s neve alatt jelen meg és győz, s a leányt Tar-nak nyeri meg. A leány is szerelemre gyul Toldi iránt s viszont ez is; de már szégyelli bevallani, hogy alakoskodást követett el; a leány a Tar Lőrincz marad, bár ő is sejtí a csalást, de bántja a Toldi megvetése s neheztelésből is Tarhoz megy; Toldi pedig ez alatt elbujdosik, haza megy anyja s háza látogatására. Majd a királylyal részt vesz a prágai kalandban, honnan visszatérőben egy cseh rabló lovag — az általa Csepel szigetén megölt cseh bajnok fia — kelepezéjébe esik, honnan, miután a cseh vitéz huga incselkedésének is ellenállt, csoda módon szabadul s tér vissza Budára. Piroska ezalatt Tar neje lön. A találkozást mindketten kerülük; de az együgyű férj vacsorára hívja Toldit s a szeretők mégis találkoznak (e részt adjuk mutatóványul). De Toldi ferias erővel kiragadja magát az igazétből, melynek szegény Piroska már alig bír ellenállani. Toldi hazamegy, messzi Budától; borba, tivornyába fojtja bánatát; majd emiatt anyja feddén jöven, „fiu szeméremből“ ismét bujdosásra veszi a dolgot, elkeseredésében fölmegey Budára, bajvívására hívja Tar Lőrinczet s a vonakodót erővel Duna szigetébe vonván, megöli.

Piroska szörnyet hal a hirre; eltemetik; ámbár csak „elrejtőzött“ (tetszolt volt). Toldi megy sirját bontani, hogy még egyszer lássa; azonban sirrablók leselkedtek, kik midőn Toldi, Piroskát koporsójában megéokolva, távozik; a sirt kirabolják, ékszerreitől megfosztják. A sirrablás hire menvén: Toldit fogják üldözőbe, egyházi átok alá vetik. Piroska pedig föleled, s mint özvegy zárdába megy a sz. Margit-szigeti apácák közé. Toldi bujdosásban egy barát-klastromba áll be szolgának. Itt következik a nagy olasz hadjárat, a Johanna által megvilkkoltatott Endre (Lajos öcsse) megboszulására. A bujdosó és átok alá vetett Toldinak alig jut e hadjáratban nevezetesh szerep; de a hadjárat végén ő is megjelenik; a királyt személyes bátorságával s erejével kétszer kimentí a veszedelemből. Ez alatt a szegény Piroska meghal a zárdában, érzékeny levélben bucsuzva el az élettől s föfedezve a király előtt a Toldi ártatlanságát a sirrablásban.

E főeseménybe sok epizód játszik bele. Anikó, a Toldi unokahuga, az elzúllott bajnok keresésére indul, férfiruhában, a hadjáratba; egy Zács-unoka — Kobzos nevű — kiséri Toldit, találkozik Anikóval s végre egy pár lesz belőlök; a fiatal Bence is szerepel az Anikó kíséretében; Toldi anyjának is nagy rész jut a fia viszontagságaiban s az érte való járásban; másfelől Piroska, még menyasszonyul, az anyakirályné udvarába jut mint palotahölgy, ott barátságot köt a bosnya királylányval Erzsébettel, ki titkon Lajos szereti; s végre a Piroska haladkló levele lesz köztük a közbenjáró és boldogító. Ennyi s több százból szövdök a bonnyadalmas mese, melynek szövése és megoldása körül Arany nagyobb művészettel járt el, mint eddigi művei bármelyikében, mivel itt sokkal több cselekvő személylyel s szövevényes cselekménylyel volt dolga.

A bemutató azonban helyesen tett, hogy nem e szövevényes főcselekvényből vett ki valamely töredéket, hanem a fölolvására egy magában is bevezetett epizodot választott ki. Ez epizod, a prágai kaland, méltán tett nagy hatást: zamatos nyelve, humortól és erőtlő duzzadó leírásai s azon páratlanul mesteri ügyesség által, melylyel Ilosvai költeményének legkenyesebb s erősen a valószínűtlenbe játszó részét — mikor Toldi, az egybegyűlt királyokat bottal megfenyegeti — oly egyszerűvé s valószínűvé tudta varázsolni.

Elbeszélése folyamán a költő itt-ott egy-egy személyes reflexióba bocsátkozik, a melyek között ama néhány szakas a hatodik ének kezdetén, melyben a szerető édesatya kesereg el-felejthetetlen szerette Juliska leánya elvesztése s árván maradt kis lánykaja Piroska jövendő sorsa fölött, oly megragadó közvetlenséggel szól a szívek legtitkosabb rejtekéhez, hogy szinte vele érezzük a lesújtó fájdalom minden keserűségeit. E részt itt adjuk:

Piroska . . . ez a név! jaj nekem, ez a név!

Hogy típra keresztül egy boldogtalan év
S közel a másíknak fele is már rajtam,
Mióta e dalra kulcsola van ajkam!

Még az se merészelt — a panaszos ének
Enyhületet hozni az apa szívének:
Egy szomorú kőre ílt szárnya-szegetten
S néma didergéssel gubbaszta felettem.

Piroska! leányom kis árva leánya!

Kedvesem egyetlen kedves maradványa!
Ki neved a költő álmaiból vetted,
Anya így szólítván, csecsemő szülöttet:

Baljóslatu nével jöttél te világra!
Oh, le ne szálljon rád még jobban is átka
Hogy sorsod azehez közelítsen gyászbán,
Kit képzetem alkot a Rozgonyi házban!

Hamar elment tőled, kora előtt ment el,
Alig ösmerkedvén „a kis idegenem!“;
S te nem ismerhetted bús életed árát:
Amaz elporló szív teljes-egész tárát.

Sínyleni — oh, hogy ne? már sínyled anyádat,
S veled együtt nő majd a csecsemő bánat;
Hanem, a mit vesztél, nem érted egészen:
Emlékelen emlék, egy üres hang léssen!

* Ez idézett szökhöz a költő e jegyzetet csatolja:
„Felejthetetlen Juliskám (elhunyt leánya) szívebeli tréfiája; „Te kis idegen!“ szokta mondani csecsemőjének az első napokban, nem sejtve még, hogy mint tőle „idegen“ fog felnőni.“

Egy üres hang! Ó! Ó!... S hol eszet, vésonék, (Mít emberi vad dölgy gúnyol teremőnek) Hol van a toll, a nék művészi hatalma, Életre idézni, a mi neké halva?!

Fogsz írni magadnak róla hiú képet, Összerakosgatván sok külön emléket: Hanem az a kép már te ödegen lesz, Boldogtalan gyermek! a te anyád nem lesz.

Mi haszna, mi haszna!... az a vidor élet, A szép kis alakból kisugárzó lélek, Mely, mint kicsi csillag, haj! rövid ösvényén Beragyogta körét, egyedül önfenyén;

Az a komoly érzés játszi kedély mellett, Melyért idegennek is szeretni kellett; Nyílt szív, ajak és arc, nevető nagy kék szem... Róla vetett árnyék: de nem ő az még sem.

De talán még jobb így: legyen inkább zárva Előtte az a sír, kedves kicsiny árva! Te csak a felszín, virágain játszó, Legyen a gyász könnyű, mely örökre rád száll. Elj te!... hisz' ő jósló haldokoló szájából: „Itt, itt a halál van: vigyék a halálból!” — Soha ne értsd a bűt, mely ide van írva: Vigyák a te részd, mi öregek, sírba. —

A fölolvadás után a nagy közönség zajos tapsokba s tetszésnyilatkozatokba tört ki. Sokak szemében megcsillant a könny az örömtől, hogy az ősz költő, élete alkonyán, így déli fényben és erőben jelen meg ismét — s a nevéhez forrott művet, Toldiját, befejezve nyújtja nemzetének. Szász Károly tag, az általános meghatóttaság adott, maga is könnyekig meghatva, kifejezést, indítványozva, hogy a bejelentett fölolvadások hagyassanak máskorra; valamint az első titkár Beóthy Zsolt is, hogy a társaság öröme jegyző-könyvbe vetessék s iles utam a költő lakásán, „testületileg megjelenendő társaság” nevében élőszóval is fejtessek ki. Ez utóbbi azonban, az ülést követett zárt ülésben, a költő iránti gyöngéd kíméletből oda módosított, hogy testületi megjelenés helyett az öröm küldötség által fejtessek ki.

S most már a magyar nemzet teljesen bírja Irodalma egyik fő-búsítségét: Arany János Toldiját. A most megjelent középrező példányai elkeltével a költő — a másik két részre nézve is — a visszahozott jognál fogva — valószínűleg teljes kiadást fog adni az egész trilógiából, melynek *nagyobb* (minden tekintetben *nagyobb*) műve a legújabb költői irodalmunk, nem csak a magyarok, bizonyára nincsen. Egy ily mű — bár kisebb — gazdaggá tette az angol Tennyson; a Magyarországon egy ily mű nyugalmat biztosítani a költőnek, agg napjaira? — De mi nem *nyugalom* kívánunk Arany Jánosnak; hanem erőt és egészséget, hogy a mint Toldi-trilógiáját, úgy fejtesse még be a Csabatrilógiát is, melyből az Előhang, Buda halála és Keveháza ismeretesek s tessék ohajtóttá azt is, a mi még ismeretlen s a mi még megírásra vár.

végző költő iránt: annyira általános, mennyivé csak a nemzeti öntudat nyilvánlása által növekedhet. Jókai is sietett üdvözlőni a költőt, s a következő levelet küldte hozzá:

„Szeretett öregem! Magam nem lehettem ott, prózai akadályok miatt, tegnap háromszoros arany-jubileumodon, azért hadi fejezem ki ezen a papíron legszínlebb barátai és pályatársi üdvözlőmet Hozzád. Igazán, mondom, az apostolok öröme Me-terük feltámadásán nem lehetett nagyobb, mint az én örömem a Te feltámadásodon. Adjon az ég Neked minden jókóból annyit, a mennyit a dicsőségéből adott. Budapest, 1879. november 27-én. Öreg barátod Jókai Mór.”

Gróf Andrassy Gyula tiszadobi vadászlatka.

Még mikor az idők igazalmas eseményei ritkábban s csak kevés napokra bocsátották el a vidéki élet csendes pihenőjébe a volt külügy-minisztert, a táviro sodronyszálain akkor is fölkeresték a diplomaciai sürgönyök; s most hogy — úgy látszik — végkép magánéletbe készül vonulni, nem lesz érdektelen, sőt talán épen alkalomszerű, ha tiszadobi vadászlatkán rajzát bemutatjuk.

Tiszadob jelenleg mintegy három ezer lakossal bíró mezővároska, mely a Corpus juris bizonyága szerint XVII. században hajdúvárosi privilegiumokra is formált volna igényt, Szabolcsmegye éjszaknyugoti szélén fekszik egy órányira a tiszaluczi vasúttámaszóhoz. Századok — állítólag I. Mátyás kora — óta az Andrassyak birtoka, jelenleg Andrassy Gyula és Aladár testvér grófoké. A közelmúltban nevez tesse lett az első tiszaszabályozási társulatnak 1845-ben, gróf Széchenyi kezdeményezése folytán, itt történt megalakulásáról, s magának a nagyszerű munkálatnak Széchenyi által itt történt megkezdéséről, mely a Tiszavölgyre oly nagy fontosságú esemény emlékét az alsó-szabolcsi Tiszaszabályozó társulat által az u. n. Széchenyi-gát kezdeténél egy magaslatra 1865-ben föllállított s ma már csinos kis parkkal övezett Széchenyi-emlékszobor örökíti.

A vadászlat, melyben gróf Andrassy Gyula gyakran időzni szokott, csak nem rég épült. Csinos, szeszélyes izlésű kis épület, gyönyörű fekvéssel az ó-kenézi átmszék — s majd az elgátolás folytán teljesen holtá lett Tiszakanyarulat partján. Torony erkélyéről gyönyörű kilátás nyílik a Hegyaljára. A vadászlat előtt terül el egy a Tiszakanyarulat által csaknem egészen körülövezett őserdő szinét mutató tölgyes, fásfalakkal, sőt ujjban már szarvasokkal is népesítve.

Különben e kisd vadászlatkastély csak idegenes, s elég szük szállásul szolgál a grófi családnak; évek óta terveen van ennek közelében egy nagyobb szerű kastély építtetése.

Sz. F.

A földrengésről.

A legutóbbi időben egy nálunk nem épen megszokott természeti tünemény vala az ország dél-keleti részeiben érezhető: a földrengés. Még pedig ismételt, s mindkét alkalommal oly erős arányokban lépett fel, hogy a tünemény leírásának meszerük s allangjai már a főváros lapjaiban is kezdtek feltűnedezni, s beszéltek barlangbeomlásokról, ujonnan képződött vulkánokról, melyek iszapot okádnak, sőt nagy földrepedésekről is, melyek még a Duna kifolyását is komolyan fenyegetik. S ha a főváros lapjait efféle hírek kalandozták be, képzelné lehet, hogy mi mindenről tudott beszélni a vidék, vagy épen azok, a kik a tüneményt magok átélték vagy a tünemény színhelyéhez közel tartózkodtak.

Nem lehet mondani, hogy e tünemények bekövetkezése a lehetőségek közé tartoznak, sőt van rá példa, hogy földrengés ennél sokszorta nagyobb erővel lépett fel, de jelen esetben nincs okadatolva sem a mutatkozott nagy félelem, sem azon magokat nagy tudósnak föltöltő urak vak lámája, kik a helyszínen tett megfigyelésekkel szemben is azt vitatják, hogy az említett vulkánok tényleg előállottak, s hogy az isteni gonviselés különös intézkedésének kell tulajdonítani, hogy a Duna a Vaskapu-

nál el nem záratt, s továbbra is megtarthatja lefolyását a Fekete-tenger felé. Értjük itt különösen Dier Lajos urat, ki az ilyes jésztgető híreket a magyar lapokban keringésbe hozta.

A földrengés a legtöbb esetben meglehetősen veszély nélküli jelenség. Ezreket megy azon földrengések száma, melyeknél sem ember- és állatéletben hiba nem esett, sem az épületek nagyobb roncsolásokat nem szenvedtek. Perrey dijonai tudós p. o. a földrengések összeállításával foglalkozván, úgy találta, hogy 1750 — 1800 között, tehát 50 év alatt nem kevesebb mint 3654 földrengés éreztek a föld különböző helyén, s ezek között alig volt tiz olyan, mely veszélylyel fenyegette volna az emberi életet.

Van azonban példa az ellenkezőre is. Ott van, teszem, Lissabon veszedelme, midőn (1755. november 1.) alig 5 másodpercnyi rövid időköz alatt a világ egyik legszebb városa pusztult el a földszinéről, romjai alá temetvén az emberek ezreit. Ott van Arika és Quito közép-amerikai városok pusztulása, midőn (1868. ápril 13-ikán) velők együtt számos szomszédos város lett rommá.

De ezek — mondom — az előforduló nagy szám mellett inkább kivételek, a földrengések legnagyobb része szelid kimenetelű. Nehány erősebb vagy gyengébb lökést érez az ember, mintha göröngyös uton tova haladó kocsi robogna lábai alatt, s alig néhány pillanat alatt elmúlt az egész. Az egymásra következő lökések száma rendszeren kettő-három, olykor azonfelül, de a ritkább esetek közé tartozik az, hogy 10 — 15 is következtek egymásután, a mint megtörtént p. o. Sziciliában 1874. aug. 30-án, midőn két óra alatt valami 40 lökést lehetett megszámítani. A rengés néha nagyobb, néha kisebb földterületre terjed ki, s mindig legerősebb az egész általa meglátogatott területek középpontján, hol a tapasztalatok szerint déli vagy éjjeli 12 óra körül központ be. Megesik azután az is, hogy 12 óráig terjedjék az egész földterület, s ma már csinos kis parkkal övezett Széchenyi-emlékszobor örökíti.

A földrengés egyáltalában veve nem épen ritka tünemény. Feljebb említve volt már, hogy 50 év alatt valami 3654-et számítottak össze. Pedig mi az előforduló földrengéseknek csak egy kicsiny számáról szerezhetünk magunknak tudomást, a mennyiben a legtöbb oly vidékekre esik, hol hiányzik a civilizált figyelő. Hány meg hány földrengés eshet Afrika belsejében, melyről az európai tudományos világ soha sem szerezhet magának tudomást. Hány meg hány eshet az Océánokra, a melyeknek hajait egy-egy helyen talán csak századonként szelideli hajó. A mi megfigyeléseink alig terjeszkednek ki e földgömbnek egy hatodrészére, és mégis nagy számmal regisztrálhatunk ily tüneményeket.

A gyakoriság azonban nem minden helyen egyforma. A föld egyenlítőjéhez közelebb fekvő helyek gyakrabban vannak e tünemény pusztításainak áldoztva, s különösen a működő vulkánok közelében fekvő helyek keresteknek föl sokszor általa. Közép-Amerika egyes vidékei, Chili, Peru, Mexiko déli része eme jelenségek óhazája gyánant tartatnak, míg alig tudunk esetet arra nézve, hogy Arábiában előfordult volna.

Nálunk Magyarországon előfordult ugyan, de nem felette gyakran. Minden évben éreznünk itt-ott kisebb-nagy lökéseket, a nagyobbak csak néha-néha fordulnak elő. Itt is némely vidékek jobban ki vannak téve mint mások. Az újabb években alig fordult elő valahol oly gyakran mint Komáromban, hol 1851. július 1-jén közszóntott be első ízben, 1857. július 5-én újból, 1869. aug. 6-án ismét, még pedig jóval nagyobb kiterjedésben, ugyanazon időben, midőn Amerikában mutatkoztak már a vulkánokon annak a vesznék előjelei, mely Arikát elpusztítandó lészen. Nagyon erősen látogatott vidék a Jászágó is, — különösen Jászberény és Jász-Apáti, — hol 1868-ban hat különböző időben volt érezhető (július 15-én és 21-én, aug. 9-én, szept. 9-én és 17-én, december 26-án) s a következő év július 18-án újra beköszöntött. Nagy-Károly vidékén is előfordult 1859. január 21-én (ugyanazon nap Olaszország több helyén) és 1869. decz. 19-én.

Látni való, hogy ugyanazon helyekre a legkülönféle időben vissza-visszatér. A Bánság vidékein is előfordult már az idén kétszer (első alkalommal ugyanaz nap Oroszországban is), s ezzel a természet eme játéka még alig találta meg befejezését.

Hoitsy Pál.

Irodalom és művészet.

Kossuth irataira a megrendelési lapunk mai számához van mellékelve. Az Athenaeum irodalmi és nyomdai r. társulat adja ki e nagybecsű iratokat,

kon járnak a legsebesebb szélvénnyel, s óránként egyre-másra több mint 200 mérföldnyi utat hagynak hátra.

A földrengés legritkábban előforduló módja az, midőn a föld olyféle rázkódásokat végez, mintha egy földalatti örvény mozgató részei ide-oda, mintha egy földalatti forgószele akarná csavar-alakulag magával ragadni a föld részeit. Sőt földön álló tárgyakat is hasonló mozgásba akar erőszakolni s megtörtént p. o. Kalabriában, hogy St. Stefano del Bosconak két obeliszkjét egész csavar-alakulav sodrotta el a földrengés s Tarra temetőjében is ilyenmóleg csavart el egy emlékoszlopot. A jamaikai földrengés ily módon még embereket is ütött agyon.

Bár mily alakban lépjen is föl a földrengés, tovaterjedése mindig egy középpontból indul ki, s egyformán terjed el körülötte. Olykor kisebb vidékeken, máskor igen nagy területen. A bánsági mostan mult földrengés p. o. alig néhány helysereg terjeszkedett, de voltak esetek, midőn igen nagy távolságra elterjedt. Így a Lissabon elpusztító alkalommal nemcsak egész Európában lehetett észlelni a lökéseket, hanem elterjedt a hatás egészen Amerikának szemben fekvő partjág. Több mint 700,000 négy-szög mérföldön érezte az emberiség a csapást, mely egyik virágzó várost érte. De volt annál nagyobb kiterjedésű rengés is, az, mely az Andések nyugoti aljától, Valdiviától (1737) egészen a Sandwich-szigetekig terjedt, s az egész földfelületnek valami egy tizedrészt megrezkódttá. Mindezen esetekben azonban a rázkódás nem egyforma erős, sőt legerősebb mindig az egész felület középpontjában, s mindig gyengébb és gyengébb, a mint onnan eltávolodunk.

A földrengés egyáltalában veve nem épen ritka tünemény. Feljebb említve volt már, hogy 50 év alatt valami 3654-et számítottak össze. Pedig mi az előforduló földrengéseknek csak egy kicsiny számáról szerezhetünk magunknak tudomást, a mennyiben a legtöbb oly vidékekre esik, hol hiányzik a civilizált figyelő. Hány meg hány földrengés eshet Afrika belsejében, melyről az európai tudományos világ soha sem szerezhet magának tudomást. Hány meg hány eshet az Océánokra, a melyeknek hajait egy-egy helyen talán csak századonként szelideli hajó. A mi megfigyeléseink alig terjeszkednek ki e földgömbnek egy hatodrészére, és mégis nagy számmal regisztrálhatunk ily tüneményeket.

A gyakoriság azonban nem minden helyen egyforma. A föld egyenlítőjéhez közelebb fekvő helyek gyakrabban vannak e tünemény pusztításainak áldoztva, s különösen a működő vulkánok közelében fekvő helyek keresteknek föl sokszor általa. Közép-Amerika egyes vidékei, Chili, Peru, Mexiko déli része eme jelenségek óhazája gyánant tartatnak, míg alig tudunk esetet arra nézve, hogy Arábiában előfordult volna.

Nálunk Magyarországon előfordult ugyan, de nem felette gyakran. Minden évben éreznünk itt-ott kisebb-nagy lökéseket, a nagyobbak csak néha-néha fordulnak elő. Itt is némely vidékek jobban ki vannak téve mint mások. Az újabb években alig fordult elő valahol oly gyakran mint Komáromban, hol 1851. július 1-jén közszóntott be első ízben, 1857. július 5-én újból, 1869. aug. 6-án ismét, még pedig jóval nagyobb kiterjedésben, ugyanazon időben, midőn Amerikában mutatkoztak már a vulkánokon annak a vesznék előjelei, mely Arikát elpusztítandó lészen. Nagyon erősen látogatott vidék a Jászágó is, — különösen Jászberény és Jász-Apáti, — hol 1868-ban hat különböző időben volt érezhető (július 15-én és 21-én, aug. 9-én, szept. 9-én és 17-én, december 26-án) s a következő év július 18-án újra beköszöntött. Nagy-Károly vidékén is előfordult 1859. január 21-én (ugyanazon nap Olaszország több helyén) és 1869. decz. 19-én.

Látni való, hogy ugyanazon helyekre a legkülönféle időben vissza-visszatér.

A Bánság vidékein is előfordult már az idén kétszer (első alkalommal ugyanaz nap Oroszországban is), s ezzel a természet eme játéka még alig találta meg befejezését.

melyeknek Kossuth „Iratáim az emigrációból” ezímet adott, s melyhez a megragadó előszót e napokban közölte valamennyi lap, s közölte egész terjedelmében testvérlelkünk a „Politikai Ujdonságok” is, e lap keretébe utalván azt a „Vasárnapi Ujság” elől a politikai vonatkozások. A három nagy kötetet terjedő mű előfizetési ára 12 frt; az előfizetési ív azonban azt is tudatja, hogy elegendő 3 frt előleges befizetése is az Athenaeum kiadó-társulathoz (Budapest ferenczei tere) a mely esetben a három kötet mindegyike három forint utalvételleg megküldetni. Az első kötet újév első napjaiban jelenik meg, Kossuth aczélmetszeti arczképével.

Kossuth emez 1859-től 1861-ig terjedő, továbbá a krimi háborút és keleti kérdést illető irataiban számot kíván adni a nemzet és történelem előtt az emigráció működéséről, saját tetteiről, melyeket a multaknál fogva fokozatos mértékben ráhárult köteleesség vezetett, hogy minden erejéből iparkodjék utat egyengetni a nemzetnek független állami létének visszaszerzéséhez. A magyar emigráció testületi életének több folyamata — úgy mond Kossuth — nem fontosság nélkül lap a magyar történelemben, s a világtörténelemben is kapcsolatos. Bizonyára az, kivált ha maga Kossuth írja meg, ki mind azon események történelmét, melyekkel iratai összefüggnek, hitelen adatok alapján helyezi világosságba. Főleges, hogy akárkit is figyelmeztessünk e mentális mű becseré. De ismétlünk itt az előszóból Kossuth következő sorait:

„Nem tartózkodom bevallani, hogy csak azért nem hagyam irataim nyilvánosságra bocsátását fiaimra, mert anyagi körülményeim szigorúsága kénszerítette, hogy e terhes munkára vállalkozsam. Agyam és kezem munkájával kerestem meg hontalanságomban mindennapi kenyeremet, de még e kenyérkeresetet is iparkodtam a hazafiai kötelességgel összekötni. Így akarom kenyeremet megkeresni életem végnapjaiban is, ha lehetséges. „Mint munkás állok előttetek,” mondanék az angoloknak, midőn keresteti fölolvásásomat megkezdtem. Főlemelt fővel, nyílt homlokkal mutatom be magamat, mint ilyet a magyar közönségnek. Ott és akkor e vallomás nem hogy leszállított volna amaz idegen nemzet jó véleményében, de sőt főlemelt. Most és saját nemzetem előtt emelni vagy sülyeszteni fog-e azt a közönség ítéletére bízom; s itéletében — ha nem kedvező lesz is — annak tudatával nyugszom meg, hogy ha munkám nem vág is annyira össze a kor irányával hazámban, miszerint jelenben érdeklődéssel találkoznának, egészen haszontalan még sem leszen, mert korunk hazai történelmének majdani megírásához némi adatokat fog szolgáltatni.”

* *Arany János arczképét* legújabb művének „Toldi szerelmé”-nek megjelenése alkalmából a „Képes Néplap” e heti száma közli. E kép ugyanaz, mely a Vasárnapi Ujság számára 1868-ban egyik kitűnő művésznünk készített. Daczára, hogy ennek már 11 év, mégis emondható a koszorú költő legújabb arczképének, miután Arany János, ki legújabbban szakált növesztett, azóta sem vétette le magát. Azon képe, melyet a Vasárnapi Ujság munkatársai sorában ez évben közöltünk, szintén korábbi időből való hí fénykép után készült. A „Képes Néplap” ugyan-ez alkalommal Arany trilógiája hősének, Toldi Miklósnak is közli arczképét, az erdélyi múzeumban levő eredeti olajfestmény után.

„A keresztény egyház ősi zenéje” ezim alatt Bogisich Mihálytól nagy terjedelmű (606 nagy 8-od réti lap) könyv jelent meg. A mű irodalmunkban első a maga nemében, és sok tanulmányt, mely gondol a tárgy iránti előszeretettel van megírva. Három részre osztják. Az első rész a zene tizenöt-százados történetét adja elő, a görögök és zsidók zene-rendszerétől Brant Sebastyénig s külön fejezet szentelve Magyarországnak; a második rész a gregorián karének megtanulása és művészi előadására ad átmutatót; végre a harmadik rész szemelvényeket nyújt a 15, 16 s részben a 17-ik század zeneköltőinek egyszerű, de magvas termékeiből. Ára 4 frt. Ajánljuk minden zenekedvelőnek.

Neményi Ambrus, magyar-német journalistáink egyik legkitünőbbike, ki alapos tanulmányokat nem

mindennapi szellemességgel s tartalmasságot kiváló formával tud párosítani, a Pester Lloyd, Hon és Budapesti Szemle hasábjain az utóbbi évek alatt megjelent terezték és kisebb esszait „Kortörténelmi rajzok” ezim alatt két kötetben (Aigner Lajos kiadásában) közrebocsátotta. A két kötet változatos tartalma a következő: Ujság és könyv, A journalis-mus hőskorából, Jules Grévy, Renan Ernő a francia akadémiaiban, Dupanloup, Littré, Cremieux-nél, Paul de Cassagne, Clémens Duvernois, A berlini sajtó, A német birodalmi-gyűlésből, Bismarck herceg a parlamentben, Bismarck és Palmerston, Róma IX. Pius halála után, A birónoki collegium a sxtini a kápolnában, XIII. Leo, Egy római népgyűlés, IX. Pius, Alessandro Franchi, A római zsidók, Mindenféle nemesek, A jelentéktelenek, Országgyűlési ifjúság, Iskolabetegség, A tábornokné, Kémál bej, Adah-Kaléh, Reform vagy forradalom, Királyok a számuizetésben, Névtelen Oroszország, Castellar az opportunizmus mellett. — Neményi hírlapiról hivatása és egyéni hajlamai által vezetve utazta be Európa nagy részét, s személyes észleleteit s tanulmányait közli fentebb elősorolt cikkeiben. Szándékunk lévén a vonzó és érdekes könyvből egy pár kisebb részt mutatványul közölni, ajánlására részünkről nem is szükség többet mondani. A csinosan kiállított két vaskos kötet ára 3 frt.

Boccaccio 100 vig elbeszélése (Il Decamerone) az olasz eredetiből fordítva, bevezetéssel és Bocaccio életrajzával. két vastag kötetben megjelent Rosenberg testvér kiadásában. Ára a 2 kötetnek 3 frt. — Boccaccio elbeszélései azon világhírű művek közé tartoznak, melyek minden művelt nemzet irodalmába átültetvén, s műbecsük mellett kiválóan mulattató voltaknál fogva leginkább elterjedtek. A fordítás — oleső kézre vall, de azért élvezhető. A kiállítás csinos.

A dobsinai jégbarlang, hazánk e szép természeti ritkasága, mind ismeretesebbé válik már a távol országokban is. Olvasóink emlékezni fognak ama csinos képekre, melyeket a „Vasárnapi Ujság” 1878. évi folyamában e barlangról közölt, dr. Pellech E, Jánosnak a gyönyörű sztraczenai völgyről és a jégbarlangról írott szövegével. E képek és magyarázó szöveg a Kárpát-egyet évkönyvében kívül külön füzetben is megjelentek magyar és német nyelven. S most, mint egy hozzánk beáradó igen szép kiállítás kötetéből látjuk, angol nyelven is megjelent e munka, számos illusztrációval. A fordító *Rerant Lowe*, ki Magyarországon utaztatva a jégbarlangot és vidékét is meglátogatta, az annyira elragadta őt, hogy elhatározta e ritka természeti szépségű vidéket, csodás barlangjaival honfitársai szélesebb körében is megismertetni. E végből lefordította a Pellech ismertetését s egy füzetben kiadta saját költségén. E füzet most a dobsinai jégbarlang felügyelőségénél is kapható lesz, — ára 1 frt — s az idegen touristák között bizonyítvány állandó keletre számíthat. A barlang látogatónak száma különben is évről évre gyarapszik s az elmúlt nyáron már 1700-nál több idegen nézte meg. Most, hogy Angliában, a touristák hazájában is megismerkednek vele, bizonyára még nagyobb látogatásra fog számíthatni, kivált miután a jégbarlang ismertetésének már francia kiadást is rendezik.

Pestmegyének új fali térképe jelent meg a megye megbizásából az Eggenberger-féle cég kiadásában. Az igen csinos művet *Homloka József* m. kir. térképész készítette 1:50,000 arányban. Az egész vásonra felhuzva másfél méter hosszú s egy méter szélességű. Az egyes kerületek s külön törvényhatóságok más-más színek által vannak megkülönböztetve, az országutak, megyei utak s itt-ott nagyobb forgalmu helyi utak is pontosan meg vannak jelölve, minden községnél ezen kívül külön jelek mutatják azok határainak jellegét. Igen érdekes s eaddig csaknem páratlan, hogy a térképen minden egyes községnek mintegy külön térképe is van, a mennyiben a főbb utazók s a beltelkek területe tisztán kivehetők benne. Pestmegye hatósága e térképet külön körlevéllel ajánlotta a községeknek megvételre, s úgy hisszük, hogy az iskolákban is, hol a szemléltető oktatás alkalmas eszközül szolgál, általános behozzák. Egy példány 4 frt s vásonra huzva, lécezzel ellátva 5 frt.

Nevelésügyi új folyóirat, Előleges hirdetés és

HIRDETÉSEK.

Egy hatosor hasznosított petit mor, vagy annak helye egyszerű litvánál...

Tanningene.

Olommentes, ártalmatlan hajfestő szer... Ered. keleti rózsatej Russ Károlyi gyógyszerészéi...

Valódi minőségben állítja Russ Károlyi utódja, Bécsben I., Wallfischgasse 3.

Gyomor- és tüdő-bajok meggyógyítva.

Gyomorgöngy, étvágytalanság, toszog, emésztés elhár...

Általános és nemi gyöngyösz, a meddőségnek, végül a büköröknek a kedély felderítésére...

Dr. Stahl-féle remedium universale.

Egyetlenes gyomor-likőr. Ezen likőr gyermekek és felnőttek számára igen kellemes...

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Titoktartás mellett =

Ummi-czikkek, valódi, legbiztosabb elővigyázat... Ered. keleti rózsatej Russ Károlyi gyógyszerészéi...

CHIOCOCA-LIKÖR

(Liquor Chioceae Fortificans), legújítású és legjobb...

SZER

a gyöngyűt férfi-erő gyors és gyökeres...

életkítésére;

fűszerezés idején tisztították a legfinomabb likőrokat...

Általános és nemi gyöngyösz, a meddőségnek, végül a büköröknek...

Dr. Stahl-féle remedium universale.

Egyetlenes gyomor-likőr. Ezen likőr gyermekek és felnőttek számára...

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Dr. Stahl-féle malata-kivonat 50 százalékos tiszta malatával.

Tea, rum és likör félig ingyen.

Rum és likör palaozkonkint. Tés fél kilonkint. Congo, finom, fekete... Kleinf és Justus utóda. Budapest, koronaherceg-utca, 7. szám.

A Grands Magasins du PRINTEMPS

tisztelettel tudatják, hogy képes fő tárgyjegyzékük, mely valamennyi teli ujdonság sorozatát...

PARIS. Jules JALUZOT, Grands Magasins du Printemps. A karácsonyi és újévi cikkek különleges tárgyjegyzéke sajtó alatt van.

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában megjelent: UJ RÖPIRATOK.

HUNGARICAE RES. KÜLÜGYEK ÉS BELÜGYEK. EGY CONSERVATIV-tól. Ára füzve 30 kr.

Lidércz-naptár 1880-dik szökőévre.

Elbeszélések, uti- s vadászkalandok gyűjteménye, és egyéb mulattató tartalommal. Sok képpel illusztrálva. Tizenkilencedik évfolyam. Ára füzve 60 kr.

NEVESSÜNK! mulattató naptár a gyönyörűséges 1880-diki esztendőre.

Megcsinálta vala egy asztromikus. XI. évfolyam. — Sok képpel. Ára füzve 40 kr.

Határidő naptár mindennemű hivatalnokok.

gyűjtemény, jegyzék, orvosok, gazdatiszták, utazók és üzerek számára. 1880. szökőévre. 366 üres jegyzéklappal ellátva. Ára kemény kötésben 1 frt 20 kr.

UJ FALI NAPYTÁR 1880. szökőévre.

Egy egész iv, ára 20 kr. bécsi utca, Deák-utca sarkán.

El a drága ezüsttel!

miután jóval olcsóbb pótlókat bírnak arra. Egyrészt a nyert anyag rendkívül olcsó beszerzés, másrészt a jó és olcsó munkások által az Egyesült Angol Britannia-Ezüstgyárak gyárának...

Nagy ár-leszállítás a legjobb varrógépeknél!

A legjobb híri varrógép-gyárakkal történt kötéseket folytán, kaphatók nálam 5 évi írásbeli jótállás mellett egy SINGER (legjobb gyártmány) szabadeközött orsó-készülékkel. 45. egy SINGER (legjobb gyártmány) szabadeközött orsó-készülékkel. 45. egy HOWE, teljesen. 13.50 egy LA REINE kézi gép elegans alsó tálcával.

Határidő naptár mindennemű hivatalnokok.

gyűjtemény, jegyzék, orvosok, gazdatiszták, utazók és üzerek számára. 1880. szökőévre. 366 üres jegyzéklappal ellátva. Ára kemény kötésben 1 frt 20 kr.

UJ FALI NAPYTÁR 1880. szökőévre.

Egy egész iv, ára 20 kr. bécsi utca, Deák-utca sarkán.

Minden családnál nélkülözhetlen a délmagyarországi tápláló és egészségi kávé.

Mint legjobb szer elismerve minden gyengének, valamint hosszas betegsége után felbabadtaknál, szüntegy feloldottaknál, kivált pedig gyermekeknek, görnyelők, kiperesedők, hasmenők, sápkór és ideggyógyításra, továbbá mint kitűnő gyomoroszor és pedig gyomorhajtóknak, valamint torokgyógyítónak (Diphtheria) mint kitűnő présárványi gyógyszer ajánlható. Ezen csomag ára 90 kr., kis csomag 50 kr.

Dr. Fáykiss kárpát-növény-kivonata

szepesi kárpát-növény-kivonata egy üveg használati utasítással 75 krajczár. szepesi kárpát-növény-czukorkák egy skatulya használati utasítással 35 kr.

Mell-és tüdő-betegeknek!

Tíz év óta a legjobb sikerrel használtatnak és ajánlataik: köhögés, hurut, rekedtség, köh-hurut (szar nárburult), náthás (influenza), szűk-mellűség, lélekcső-bajok, oldalszárak, kifolytat (tuberculosis), tüdő-gyulladás és egyéb kimerítő és gyengítő betegségeknél. Valódi minőségben kaphatók magánál a készítőnél Fáykiss József, gyógyszerésznél Temesvárt (Jászóváros); Budapest: Török József, gyógyszerésznél király-utca 12. z. Thallmyer és Seitz, kerekedősi, Edeskvty L., Erzsébet-ter 1. sz., Koehmeister Frigyes utódaival, és a legtöbb magyarországi gyógyszerárban.

Sumatra-gyémántok.

E valóban pompás kővek rendkívül tiszta, virtuozitással, és csupán a próba által különbözöt-hetők meg a valódiaktól. Szállítunk vízföldjelmintés gyémántok, kőm-dobla-aranyból, áhjt 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

Uj találmányok! Szakállhagyma,

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Uj találmányok! Szakállhagyma,

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Uj találmányok! Szakállhagyma,

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Uj találmányok! Szakállhagyma,

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Uj találmányok! Szakállhagyma,

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Uj találmányok! Szakállhagyma,

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Uj találmányok! Szakállhagyma,

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Uj találmányok! Szakállhagyma,

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Uj találmányok! Szakállhagyma,

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Uj találmányok! Szakállhagyma,

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Uj találmányok! Szakállhagyma,

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Uj találmányok! Szakállhagyma,

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Uj találmányok! Szakállhagyma,

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Uj találmányok! Szakállhagyma,

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Uj találmányok! Szakállhagyma,

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Uj találmányok! Szakállhagyma,

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Uj találmányok! Szakállhagyma,

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

A bécsi karácsonyi ajándék!!

Csak 1 frt 95 kr. o. é.

Legújabb 17 darab játékszert fűk és leányoknak minden kor-és rangból, kiválóan díszes tárgyak, melyek felülnél fognak kelteni.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-lakk, Amerikai butor-fény-máz, A gyűfész tülteté magát.

Melusine, Amoride, Három percz alatt, Dió-olaj, Felülmulhatatlan, Tükszem-szer, Fogcseppek, Angol bór-l

Első magyar általános biztosító társaság.

ÉRTESETÉS

a t. biztosító közönséghez
5573
a lakházak és gazdasági épületek
hat évre szóló biztosításáról az ingyen év előzetes élvezetével.

Budapest, november hó, 1879.

A t. biztosító közönség és főleg t. feleink, a kiknek rokonszenve és bizodalma emelte társaságunkat, több egyéb tényező hozzájárulásával, jelen állására, nem fogják tőlünk megtagadni annak elismerését, hogy társaságunk mindig szilárdan megmaradt azon alapon, melyre fektetve üzletét és hogy elveihez hű maradt a nyomában keletkezett versenytársaságoknak az ő eljárásától nagyon eltérő kísérletei közt is.

Ez elveit azon rendkívüli eredmény igazolta és jutalmazta meg, hogy már a jelen 1879-ik év végével társaságunk **3.000.000 frtnyi alaptőkéje** készpénzben teljesen ki van egészítve, **tartalékalapja** pedig **1.000.000 frtra** emelkedett, és hogy a károk fedezésére szolgáló **díjtartalékot**, társaságunk, vagyoni állásánál fogva, a jelen év végével oly nagy összegben viheti át a jövő évi számla javára, hogy ennek folytán ezentúl előreláthatólag mindig abból fedeztetethetnek a következő éven át előforduló károk.

Ez eredmény elérésére törekedett mindenek felett társaságunk, mert meg volt győződve, hogy a hazai biztosítási ügy érdekének általában és különösen t. felei érdekének az által tesz kiváló szolgálatot, ha az üzlet nyeresiméből oly erős alapokat, tartalékokat alkot, mik minden eshetőségre megnyugtatót, mert kellő biztosítékot, nyújtanak, s a mily teljesen befizetett nagy alaptőke- és tartalékokkal csak a legkiválóbb külföldi társaságok bírnak.

Azonban a t. biztosító közönség és különösen t. feleink azt is bizonyíthatják, hogy míg mi egy részről ily módon igyekeztünk megnyerni, igazolni, viszonzni a bizalmat, addig más részről társaságunk, fejlődésének, erősödésének arányában s üzleti viszonyaihoz képest, szem előtt tartva a biztosító felek s a társaság közt létező minden **érdekközösséget is**, mindenkor kész is volt t. feleinknek újabb előnyöket és kedvezményeket nyújtani, mit többek közt az által tanusított, hogy életbiztosítási feleink ez osztály nyeresiméneke fele részében, jogosztálybeli feleink pedig ez osztály nyeresiméneke egy ötödében részesíttetnek.

Ez a mi eljárásunk vezér-elve most is; és ennél fogva, midőn oda jutottunk, hogy teljesen befizetett **alaptőkével** és teljes **tartalékokkal** folytathatjuk az üzletet, társaságunk örömmel fogadatosítja az ily eredmény esetére rég kitűzött szándékát s ezennel a **tűzosztályban** is újabb kedvezményben kívánja részesíteni biztosító feleit.

Elhatároztuk ugyanis, s e felől kívánjuk ezennel a biztosító közönséget értesíteni, hogy a **lakházak és a gazdasági épületek** biztosítása nálunk ezentúl azon kedvezményben részesíttessék, hogy t. i. ha a háztulajdonos vagy a földbirtokos kötelezi magát az ily épületnek **hat** egymás után következő éven át való biztosítására, társaságunk a szokásos **ingyen évül az első évet** adja, úgy, hogy a biztosító fél **az ingyen év előzetes élvezése** után a második évtől kezdve tartozik csak a díjakat fizetni.

Hisszük, ez intézkedésünk előnye teljes méltánylásra fog találni a birtokos közönségnél mindenkor, de főleg a jelen évben s a közel időben, midőn a jelen sanyarú év hatása még érezhető lesz, s midőn a gazda körül oly szűk a pénz. Ez intézkedésünk ugyanis még az ily szorult viszonyok közt is lehetséges, könnyűvé teszi részére a hosszabb időre való biztosítást. És ez előny annál nagyobb, minél tetemesebb az évi díj s annak a jelen vagy a jövő évben való előzetes megfizetése minél nehezebben esnék a jelen év gazdasági viszonyai által sújtott gazdának. De az előzetes ingyen év hasznát érezni fogják azon feleink is, kik hosszabb időre levén már biztosítva, ez érvényben levő biztosításuknál ingyen évül az utolsó évet élvezik, mert ezen biztosításuk **megújítása által** egymást követő két ingyen évet fognak e feleink élvezni, u. m. a mostani biztosítás **utolsó** (ingyen) évét, s a megújításnál a 6 évi biztosítás **első** s így előzetesen élvezendő **ingyen** évét.

Midőn ez újabb kedvezményről kívánjuk a t. biztosító közönséget ezennel értesíteni, nem tartózkodunk azon meggyőződésünk kifejezésétől, hogy a t. biztosító közönség, a mint intézkedésünkben **készségünknek**, úgy az ingyen év előzetes élvezetének kedvezményében iránta kifejezett **bizodalomunknak** jelét fogja felismerni.

Értesítvén még a t. biztosító közönséget a felől, hogy ügynökeink, de magunk is szívesen szolgáltatunk minden felvilágosítással,

Az Első magyar általános biztosító társaság.

Mellékelve: Előfizetési felhívás Kossuth Lajos „Irataim az emigrációból“ czimű művére.

Franklin-Társulat nyomdája (egyetem-utca 4.)

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre — 12 frt, félévre — 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre — 8 frt, félévre — 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre — 6 frt, félévre — 3 *

49-dik szám. 1879.

BUDAPEST, DECEMBER 7.

XXVI. évfolyam.

A FRANCZIA TÖRVÉNYHOZÓ KAMARA PÁRISBAN.

1870. szept. 4-ke óta, hogy a császárság megbukott, zárva, néma, elhagyatott volt a *Palais Bourbon* egész ez év nov. 29-éig, a midőn ismét megnyitott, új életet nyert. Az elnöki palota visszanyerte ha nem is hajdani, de ahhoz legálább hasonló fényét. A nyolcz esztendeig vidéki száműzetésben volt politika ismét visszaköltözött fővárosi házába. Az épület falai, architektúrája nagy változásokon ment keresztül azóta, valamint az ország alkotmánya és szervezete is. A *Palais Bourbon*ban az architektúra és a politika kapcsolatos két dolog. Franciaország történetében nem volt oly változás, mely egyuttal változást ne idézett volna elő ez épületen, úgy hogy semmi sem könnyebb, mint Franciaország történetét fölismerni a *Palais Bourbon* falain. Ezért fűződik e falakhoz nagyobb érdek. Megvan arculatjok, megvan a philosophiájok. Egy-egy oszlop, szobor, kő vagy butor, mind történelmet beszél, mind konstitúciót jelent, mind politikai programot hirdet. Hátról van például az elnöki emelvény egy nagy falra támaszkodva, mint háttérre. E falat egyszer kárpit, mászor falfestmény vagy kép borítja. A kép monarkhiát, a kárpit köztársaságot jelent. Mikor az egyiket fölvaltja a másik, az annyit jelent, hogy forradalom van. Egy szöveget nem verhetnek ez épület falába, hogy az históriai dokumentummá ne váljék.

1851-től 1865-ig azonban a *Palais Bourbon*nak nem volt története. Hiányzott egy butora, csak egy darab, de mely nélkül a *Bourbon* palota olyan, mint lélek nélkül a test. 1865-ben egy szép reggelen a kőművesek és az ácsok visszaadták ezt a lelkét: a száműzött szószerk fölállításával visszatért bele az élet.

Ez élet korlátolt volt ugyan, de nem hiányzott sem fénye, sem zaja. Az öt férfi harca volt az a császárság ellen. A *Corps législativ* szomorú és zord arculatját e harc egészen megváltoztatta. A tanácskozó terem a mindennapi élet számára elég kényelmes és csendes vala. Az elnöki palota zajosabb volt, ott gyűltek egybe a nagy politika utjelzői, kiket a többi vakon követett. A képviselő urak, kiknek minden vágya be vala töltve, lelkiismerete megnyugtatta, jövőjük — a hivatból való jelöltetés által — biztosítva, — engedték folyni a világot, a mint neki tetszett. Nem igen zavarták se az egymás, se a miniszterek nyugalmát szavazatokkal, interpellációkkal

megépen válságokkal. Erőfeszítő munkával meg épen nem. A buffet örökké nyitva volt, a folyosók kellemesek, a dohányzó terem zajosak, — csak a tárgyalási terem ajtaja volt betéve, levegője nyomott, a tanácskozás benne halk. A buffet terme nagy volt és tágas, s nem egyedül csak frissítőket lehetett benne kapni. Volt pinceszéje, konyhája, s a képviselő urak jól töltötték itt idejüket. Két millió ötszáz ezer frankba került a kamra havonként, vagyis az ülésezési hóna-

pokát számíthatva csak, 18 millióba évenként. Abból bizony elég jól érezheték magokat a követ urak. Arany koruk volt az, mit zúgolódtnak volna hát?

1868—9-ben nyomdát állítottak a palotában. Ez nagy változást jelentett a politikában. Véget ért a korlátlan s megszületett a liberális császárság. A nyomda — a nyilvánosság, a szólásszabadság jelképe — a „116 szabad ember diadalát jelenté a mamelukok fölött“. A buffet-

GAMBETTA ELNÖK A GYÜLÉSTEREMBE MEGY.

A FRANCZIA TÖRVÉNYHOZÓ-TEST VISSZATÉRESE PÁRISBA.